

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐπίσης, ἔτους καὶ εἰς αἰὶν ἑτησίαι. — Γραφεῖον Διοφ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

26 Ἰουνίου 1888

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εὐριπίδου Δράματα, ἐξ ἑρμηνείας καὶ ἀναγνώσεως Δ. Ν. Βερναρδάκη. Τόμος Α', Φοίνισσαι. Ἀθήνησι, 1888. (Προλεγόμενα σ. ιγ'—ρβ', κείμενον, σημειώσεις, πίνακες 36—60).

Ἄργα μὲν ἤρχισαν, ἀλλ' ὅμως ἤρχισαν εὐτυχῶς νὰ ἐκδίδονται οἱ ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ζωγράφειον ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην, ἧτις ὀφείλεται εἰς τὸν ἀκάματον ζῆλον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, καὶ μάλιστα τοῦ Προέδρου αὐτοῦ κ. Η. Βασιάδου, καὶ εἰς τὴν γενναίαν χορηγίαν τοῦ φιλοτίμου ἡμογενοῦς Χρ. Ζωγράφου. Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Δ. Σεμιτέλου ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγου ὁ δεύτερος αὐτῆς τόμος, περιλαμβάνων τὰς Φοίνισσας τοῦ Εὐριπίδου μετὰ κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων τοῦ κ. Δ. Ν. Βερναρδάκη. Διελθόντες τὴν ὀγκώδη ταύτην ἐκδοσιν τῶν Φοίνισσῶν, θέλομεν ἐκφράσῃ ὅσον ἔνεστιν ἀπαθῶς καὶ εὐλικρινῶς τὴν ἡμετέραν περὶ αὐτῆς γνώμην, ἐλπίζοντες ὅτι θέλομεν βοηθήσῃ τὸ τῶν λογίων κοινὸν εἰς τὴν ἀληθῆ περὶ τοῦ βιβλίου κρίσιν, ἀφ' ἧς ἐδύνατο νὰ τὸ ἀποτρέψῃ ἢ ἐξ ἐνέδρας κριτικῆ, ἧτις ἀπὸ τινος χρόνου, ἐκ παραλλήλου βαδίζουσα πρὸς τὸν πολιτικὸν φαινομενικόν, τοσοῦτον ἀσχημονεῖ, ὥστε πᾶς ἀπαθῆς καὶ ἀφατρίαστος ἀναγνώστης ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν βιβλιοκρισιῶν, ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμένος, ὅτι μέλλει ἢ λίβελλον ἢ ἀναγνώσῃ ἀπρεπέστατον ἢ ἐγκώμιον ἀηδέστερον τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει σοφιστικῶν ἐπιδείξεων, γεγραμμένον πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως.

Ἐξετάζων ἐν τοῖς Προλεγόμενοις ὁ κ. Βερναρδάκης τὸν βίον τοῦ Εὐριπίδου, ἀπορρίπτει καὶ αὐτὸς μετ' ἄλλων νεωτέρων κριτικῶν ὅσα περὶ τῶν γονέων καὶ τῆς εὐτελείας αὐτῶν, τῆς παιδείας καὶ μαθητείας τοῦ ποιητοῦ, τοῦ οἰ-

κογενειακοῦ βίου καὶ τῶν δύο του γυναικῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ψευδῶς πικροδόθησαν καὶ ἐν ταῖς προτασσομέναις παλαιαῖς βιογραφίαις φέρονται, πειθόμενος εἰς ἄλλας ἀληθεστέρας μαρτυρίας καὶ πιθανωτέρας γνώμας. Ἰδίως δὲ καὶ πρωτοτύπως πραγματεύεται τὰ περὶ τῆς μισογυνίας τοῦ ποιητοῦ. Θεωρῶν ὡς ἀναμφισβήτητον τὴν παρὰ τοῖς συγχρόνοις ὑπαρξίν τῆς τοιαύτης περὶ αὐτοῦ φήμης, δὲν παραδέχεται οὔτε τὸ πρᾶγμα ὡς ἀληθές οὔτε τὴν φερομένην ὡς αἰτίαν τοῦ κατὰ τῶν γυναικῶν μίσους οικογενειακῆν ἀτυχίαν ἀλλ' ἀποδίδων τὰ τοιαῦτα εἰς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ συκοφάντας καὶ τοὺς σκανδαλοθῆρας, ἀσπάζεται μὲν τὴν γνώμην τῶν φρονούντων ὅτι αἰτία τῆς φήμης ταύτης ὑπῆρξεν ἢ περὶ τὰς γυναῖκας δραματουργικῆ μεταρρυθμίσαις τοῦ Εὐριπίδου, καθ' ἣν αἱ ἡρώιδες του εἶνε ὄχι αἱ ἰδανικαὶ ἐκαῖναι γυναῖκες τῶν ἐπικῶν καὶ παλαιότερων δραματικῶν ποιητῶν, ἀλλὰ τύποι γυναικεῖοι ἀληθεῖς καὶ ἐκ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου εἰλημμένοι, γυναικεῖς φέρουσαι καὶ πολλὰς ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς κακίας, μάλιστα δὲ τὰς ἐκ τοῦ σφοδροῦ ἐρωτικοῦ πάθους καταδεικνύει δὲ ὅτι ἡ μεταρρυθμίσαις αὕτη ἐκίνησε φυσικῶ τῷ λόγῳ τὴν κριτικὴν γλῶσσαν τῶν συντηρητικῶν ἀνθρώπων, ἐξ ἧς προέκυψεν ἡ ψευδὴς φήμη ὅτι ὁ Εὐριπίδης ὑπῆρξε διὰ λόγους οικογενειακοῦς μισογύνης, ὅπως προέκυψεν ἐπίσης ψευδὴς φήμη καὶ περὶ τοῦ Βύρωνος, ὅτι δῆθεν ἐδολοφόνησεν ἐν Φλωρεντίᾳ τὸν σύζυγον κυρίας, ἣν ἠγάπα, καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεώς του ἀντλῶν ἀπεικόνισε τοσοῦτον φυσικῶς καὶ ἀληθῶς τὸν Μαργαρέθον. Ὁ κ. Βερναρδάκης ὀρθότατα κρίνων ἀνευρίσκει ὡς ἀληθῆ πηγὴν τῆς περὶ τὰς γυναῖκας ταύτης μεταρρυθμίσαις τὸ δαιμόνιον πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ καὶ οὐδὲν ἄλλο· καὶ ὡς πρὸς τοῦτο εὐστόχως παραλληλίζει τὸν Ἕλληνα καὶ Βρεττανὸν ποιητὴν.

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον καὶ καθ' ὅλοκληρίαν σχεδὸν πρωτότυπον μέρος τῶν Προλεγόμενων του εἶνε τὸ περὶ τῆς ἀξίας τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου. Ὁ κ. Βερναρδάκης ἔχει παλαιὰν, ὡς λέγει, πεποιθήσιν περὶ τούτου, ὅτι ὁ Εὐριπίδης εἶνε ὁ κράτιστος τῶν ἀρχαίων δρα-

ματικῶν. Γνωρίζω δὲ ὅτι αὕτη ἡ πεποιθήσις του εἶνε κατὰ πολλὰ ἐναντία τῆς γνώμης τῶν νεωτέρων κριτικῶν, οἵτινες πάντες ἀνακηρύττουσι τὸν Σοφοκλέα ὡς κανόνα τέλειον τῆς παλαιᾶς τραγωδίας, εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ δογματικῶν ἀναγκάζεται νὰ παραβάλη τὸν Εὐριπίδην πρὸς τοὺς παλαιότερους δραματοποιούς. Ἄφ' οὗ δὲ χαρακτηρίσῃ τοὺς ἐν συντομίᾳ μὲν, ἀλλὰ πολὺ σαφῶς καὶ ὠρισμένως, οὐχὶ διὰ φράσεων κενῶν, ἀλλὰ διὰ κρίσεων ἀναμφισβητήτων, ἐξαγομμένων οὐχὶ ἐκ θεωριῶν νεωτέρων ἢ ἐξ ἀτομικοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθηματός, ἀλλ' ἐξ ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν πραγμάτων καὶ ἐκ τοῦ ὄρισμοῦ τῆς τραγωδίας τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους δοθέντος, ὃν καὶ μόνον θεωρεῖ ἄριστον τοῦ πράγματος κριτὴν, μεταβάλλει εἰς τὴν περὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ Εὐριπίδου κρίσιν· ἀλλὰ πρὸ τούτου νομίζει ἀναγκαῖον νὰ ἐνδιατριψῇ ὀλίγον εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ κατ' Ἀριστοτέλην ὄρισμοῦ τῆς τραγωδίας. Καὶ τοῦτο εἶνε τὸ ὠραιότατον καὶ κριτικώτατον μέρος τῶν Προλεγόμενων του (σ. λγ' νε')· διότι λύει καὶ λύει εὐστοχώτατα ζήτημα σπουδαιότατον τὸ περὶ τῆς τραγικῆς καθάρσεως, ὅπερ ἤδη μὲν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐκινήθη, ἐπὶ αἰῶνα δὲ ὀλοκλήρον συνεζητήθη, πολλὰς δὲ καὶ ποικίλας ἔλαβε λύσεις, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐπαρκῆ. Ὁ λόγος τῆς τσαύτης περὶ τοῦ ζητήματος πλάνης εἶνε ὅτι οἱ κινήσαντες αὐτὸ ὑπῆρξαν ἄνδρες ἄλλως μὲν σπουδαῖοι, ἀλλ' ὡς ἀλλογενεῖς περὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀριστοτελικοῦ κειμένου ὀλιγώτερον ἐντριβεῖς. Τοῦτου δ' ἕνεκα παρερμηνεύσαντες γραμματικῶς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, περιέπεσαν ἔπειτα καὶ εἰς λογικὰς ἀτοπίας. Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ ζητήματος· διότι τοῦτο ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς παρούσης κρίσεως· ἀλλὰ παραπέμποντες εἰς τὰς σημειωθείσας σελίδας τὸν βουλόμενον μὴ μόνον ἀδιστακτικῶς νὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐντυφῆσῃ εἰς ἐρμηνευτικὴν καὶ κριτικὴν δεινότητα, συνοψίζομεν ὅσον τὸ δυνατὸν διὰ βραχυτάτων τὴν γνώμην τοῦ κ. Β. περὶ τῆς τραγικῆς καθάρσεως. Τὸ περὶ αὐτῆς μέρος τοῦ ὄρισμοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἔχει ὡς ἐξῆς: «(Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας . . .) δι' ἐλέου καὶ φόβου περαιοῦσα τὴν τῶν τοιοῦτων παθημάτων καθάρσιν.» Τοῦτο σημαίνει κατὰ τινὰς μὲν ὅτι ἡ τραγωδία καθαίρει διὰ τοῦ φόβου καὶ ἐλέου τὸν φόβον καὶ ἔλεον, διεγείρουσα πολλάκις ἐν ἡμῖν τὰ δύο ταῦτα αἰσθηματικά, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐξασθενίζει καὶ μετριάζει αὐτά· κατ' ἄλλους δὲ ὅτι ἡ τραγωδία καθαίρει διὰ τοῦ φόβου καὶ

ἐλέου ἅπαντα τὰ ἐν ἡμῖν πάθη· κατ' ἄλλους ὅτι διεγείρει ἐν ἡμῖν φόβον καὶ ἔλεον ἥττον τοῦ πραγματικοῦ ὀδυνηρὸν καὶ διὰ τοῦτο καθαρῶτερον· κατ' ἄλλους ὅτι μεταποιεῖ ἐν ἡμῖν τὸν φόβον καὶ ἔλεον διὰ τῆς ιδέας τοῦ καλοῦ καὶ ὑψηλοῦ, μεταβάλλουσα τὸν μὲν φόβον εἰς φόβον θεοῦ, τὸν δὲ ἔλεον εἰς φιλανθρωπίαν. Ἀλλὰ πάσας ταύτας τὰς ἐρμηνείας κατέβαλεν ἄλλη τις νεωτέρα, ἥτις καὶ ἐπεκράτησεν, ἡ τοῦ Βέρναυδς, καθ' ἣν ἡ τραγωδία διὰ τοῦ ἐλέου καὶ φόβου καθαίρει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, ὅπως ἐν τῇ ἰατρικῇ θεραπείᾳ τὸ καθάρσιον ἀνακουφίζει διὰ κενώσεων τὸν στόμαχον. Ἰδοῦ τοῦ ἀπέληξαν τόσαι μελέται καὶ τόσαι ἐρευναὶ ἐπιφωνεῖ ὁ κ. Βερναρδάκης. Ἄναιρων δὲ διὰ μακρῶν ὁ ἡμέτερος κριτικὸς τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην, ἐλέγχει ὡς ἡμαρτημένην τὴν γραμματικὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀριστοτελικοῦ κειμένου, ἣν θεωρεῖ ὡς πηγὴν τῆς ὅλης περὶ τραγικῆς καθάρσεως πλάνης, τῆς μεταξὺ τῶν νεωτέρων κριτικῶν ἐπικρατούσης. Τὸ «περαιοῦσα» ἐξέλαβον κακῶς πάντες οἱ μέχρι τοῦδε ἐρμηνευταὶ ἀντὶ τοῦ ἐνεργεῖ, διαπράττει, ἐν ᾧ ἡ ἀκριβὴς αὐτοῦ σημασία ἡ βεβαιουμένη ὑπὸ πολλῶν χωρίων τοῦ Ἀριστοτέλους εἶνε εἰς πέρας ἀγει, πληροῖ, τελειώνει, τὰ δὲ ἀπαθήματα δὲν εἶνε τὰ ψυχικὰ ἢ ἠθικὰ πάθη, les passions, die Leidenschaften, ἀλλ' ὅσα πάσχει τις σωματικῶς ἢ ψυχικῶς, ἦγουν τὰ κακὰ τὰ φθαρτικά, καθὼς ἐρμηνεύει αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης τὴν λέξιν. Τοῦτων οὕτως ἐχόντων, καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς ἀνανομίας αὐτῶν τοιοῦτων, ὅπως γίνεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἀποδεικνύεται ἐντελῶς ἰσφαλμένη, ὡς ἀσυμβίβαστος πρὸς τε τοὺς γλωσσικοὺς καὶ πρὸς τοὺς λογικοὺς κανόνες. Τὸ ὅλον χωρίον ἔχει ταύτην τὴν ἐρμηνείαν: ἡ τραγωδία δι' ἐλέου καὶ φόβου περαιοῦσα (=ἀγει εἰς πέρας) τὴν καθάρσιν τῶν τοιοῦτων παθημάτων, τῶν ἐλεεινῶν δηλ. καὶ φοβερῶν, τῶν ἐλέου καὶ φόβου αἰτίων φθαρτικῶν κακῶν. Ἀλλὰ τίνα ταῦτα τὰ ἐλεεινὰ καὶ φοβερά; Εἶνε τὰ ἐν τῷ μύθῳ περιλαμβανόμενα κακά, οἱ θάνατοι καὶ αἱ παντὸς εἶδους περιωδονίαι. Ἐκ τῆς νέας ταύτης ἐρμηνείας προκύπτει σαφῆς ἡ γνώμη ὅτι τὰ ἐν τῷ ὄρισμῳ τῆς τραγωδίας παθήματα σημαίνουν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην οὐχὶ τὰ ἐν τοῖς θεαταῖς ψυχικὰ ἢ ἠθικὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ ἐν τῷ μύθῳ τῆς τραγωδίας ἐγκλήματα ἢ ἡμαρτήματα. Ταῦτα δὲ καθαίρει ἡ τραγωδία κατὰ τὸν ὄρισμόν τοῦ Ἀριστοτέλους δι' ἐλέου καὶ φόβου. Ἡ καθάρσις ἄρα δὲν κείττει εἰς τὴν ἰατρικὴν σημασίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκευτικὴν, ταυτόσημος οὖσα πρὸς τὸ ἄλλο συνθετικὸν ῥηματικὸν καθαρμός. Ὅπως δηλ. ἐν τῷ ἀρχαίῳ βίῳ ὁ φονεὺς ἦτο ἐναγῆς καὶ ἀπόβλητος τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων, πρὶν κα-

θαρθῆ κατὰ τὸν τρόπον, οὕτως καὶ τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ δρώντα πρόσωπα, ὅσα ὑπέπεσαν εἰς τινὰ ἡμαρτίαν, ἀνάγκη νὰ καθαρθῶσι, καὶ ἡ καθάρσις νὰ γείνη δι' ἐλέου καὶ φόβου, ἦγουν διὰ φθαρτικῶν κακῶν κινουμένων ἐν τῇ ψυχῇ τῶν θεωμένων τὸν ἔλεον καὶ φόβον.

Ἡ λύσις αὕτη τοῦ περὶ τραγικῆς καθάρσεως ζητήματος εἶνε πάσης ἀμφιβολίας ἀνεπίδεκτος, τόσον δὲ σαφῆς καὶ ἀπλῆ, ὅσον καὶ ἡ τοῦ ὡσὺ τοῦ Κολόμβου, ἀλλ' ἡ δόξα αὐτῆς ἀπέκειτο εἰς τὸν ἡμέτερον κριτικόν, ἵνα ἀποδειχθῇ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρὸ 20 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν εἶπομεν, ὅτι προκειμένου περὶ ἐρμηνείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων οἱ νεώτεροι Ἕλληνας εἶνε τῶν ἀλλογενῶν ἀρμοδιώτεροι καὶ ἰκανώτεροι, ἐὰν προλαθόντες καλῶς παιδευθῶσι καὶ προσηκόντως καταρτισθῶσι. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν παύομεν παρακινουμένους τοὺς νέους ἡμῶν φιλόλογους νὰ μὴ περιορίζονται εἰς τὴν λεξιθηρίαν καὶ τὴν ἐκμάθησιν τῶν ξηρῶν γραμματικῶν τύπων, ἀλλὰ μελετῶντες αὐτοὺς τοὺς ἀρχαίους νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν, ἐν τοιαύτῃ δὲ ὁμιλίᾳ ἀκονῶντες τὸ ἐαυτῶν πνεῦμα καὶ μανθάνοντες καὶ τὴν γλῶσσαν ἐκ ζωῆς πηγῆς, δύνανται ποτε καὶ αὐτοί, ἐὰν ἔχωσι φύσιν δεξιάν νὰ συντελέσωσιν εἰς ὀρθοτέραν ἐπιστημονικὴν κρίσιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας. Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ κ. Β.

Ἄφ' οὗ ἀνέλυσε λεπτομερέστατα καὶ σαφέστατα τὸν ἐν τῇ ποιητικῇ τοῦ Ἀριστοτέλους ὄρισμόν τῆς τραγωδίας, ἐξάγει τὸ συμπέρασμα τῆς ἀναλύσεως ταύτης ὡς ἐξῆς (σελ. νε'): «Κατὰ ταῦτα ἔχομεν πρῶτον μὲν ὡς κύρια καὶ θεμελιώδη τῆς τραγωδίας συστατικὰ τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον, ἄτινα συνιστῶσι τὰ παθήματα, ἐξ ὧν συγκροτεῖται ὁ μῦθος, ἡ ψυχὴ τῆς τραγωδίας, δεύτερον δὲ τὰ ἦθη, ἐξ ὧν πηγάζουσι τὰ παθήματα, καὶ τρίτον τὴν λέξιν καὶ τὴν διάνοιαν, ἧτοι τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ρητορικὰ ἐνθυμήματα, δι' ὧν ἐκδηλοῦνται μὲν τὰ ἦθη, παρασκευάζονται δὲ καὶ συντελοῦνται τὰ παθήματα.» Συμφώνως δὲ πρὸς τοὺς ὄρους τούτους κρινόμενος ὁ Εὐριπίδης ἀποδεικνύεται ὅτι «πρῶτος καὶ μόνος συναρμόσας τὰ ἦθη καὶ τὰ παθήματα τῶν τραγικῶν αὐτοῦ ἡρώων πρὸς τὸν προερμηνευθέντα διπλοῦν ὄρον τοῦ ἐλέου καὶ τοῦ φόβου, ἀποδεικνύεται ὁ ἄκρος τελειότης τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καὶ ὁ ὑπατος τραγικὸς ποιητής, καθ' ἣν καὶ μόνον ἀπολειπόμενος τοῦ Σοφοκλέους, τῆς ἐν τῇ διατάξει τῶν τοῦ μύθου μερῶν εὐρύθμου ὀλοκληρίας, ἧτοι τῆς δραματικῆς οἰκονομίας, διότι, εἰ καὶ ἔχομεν δράματα τοῦ Εὐριπίδου καὶ κατὰ τούτον τὸν λόγον ἄμμεπτα, ἐν γένει ὅμως ὁ Σοφοκλῆς ἐν τούτῳ εἶνε ἀπαράμιλλος».

Ἄλλὰ πρὸς ταύτην τὴν κρίσιν ἀντιμάχονται ὅσα κατὰ τοῦ Εὐριπίδου ἔγραψεν ὁ Γ. Σλέγκελος, ὁ τῶν μὲν ἀρχαίων τὰς δυσμενεῖς γνώμας συγκορυφώσας, τῶν δὲ νεωτέρων τὰς κατακρίσεις προπαρασκευάσας, ὁ δεύτερος μετ' Ἀριστοφάνην Εὐριπίδομάστιξ. Ἦτο ἀνάγκη λοιπὸν πάντα τὰ κατὰ τοῦ Εὐριπίδου εἶτε ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους κατηγορηθέντα εἶτε ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν αὐθαίρετως κατακρίθέντα ἐν πρὸς ἐν ν' ἀνααιρεθῶσι· καὶ τῷ ὄντι ἀνακρούονται καὶ ἀποδεικνύονται ὅτι τὰ μὲν ἐκ μίσητος καὶ φθόνου προῆλθον, τὰ δὲ ἐξ ἡμαρτημένης ἀντιλήψεως τῆς ἐλληνικῆς δραματικῆς ποιήσεως, οὐδεμία δὲ τῶν κατηγοριῶν τούτων, ἀπαθῶς ἐξεταζομένη, εἶνε τοιαύτη, ὥστε δικαίως δι' αὐτὴν νὰ κατακρίνηται ὁ Εὐριπίδης εἶτε ὡς δραματικὸς ποιητὴς εἶτε ὡς πολίτης χρηστός. Διότι τὸ μὲν λεγόμενον ὅτι ἐζητέλισε τὰ πρόσωπα τῆς τραγωδίας, ὅτι εἰσήγαγε κακὰς γυναίκας, πτωχῶς ἐνδεδυμένους τοὺς ἦρωας κ. ἄ. τ. οὐδόλως ἀποδεικνύει ὅτι ταῦτα ἔγειναν πρὸς ζημίαν τοῦ δράματος, τούναντίον μάλιστα εἶνε φανερόν ὅτι διὰ τούτων τῶν καινοτομιῶν προήγαγε μᾶλλον τὴν τραγωδίαν καὶ προσήρμοσεν αὐτὴν περισσύτερον πρὸς τοὺς ἀριστοτελικούς κανόνες. Τὸ δὲ ἄλλο, ὅτι ἐδίδασκεν ἐπιπορκίαν διὰ τοῦ στίχου

ἡ μὲν γλῶσσ' ὁμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος
καὶ ὅτι ἀνακρίεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ αἰσχροῦ διὰ τοῦ ἐτέρου στίχου

τί δ' αἰσχρὸν, ἦν μὴ τοῖσι χρωμένους δοκῆ;

καὶ ὅσα λέγονται περὶ ἀθείας αὐτοῦ, ταῦτα δὲν ἀποδεικνύουσι τὸ θρησκευτικὸν ἢ ἠθικὸν φρόνημα τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ μόνον τῶν προσώπων, εἰς ὧν τὰ στόματα θέτονται ὑπ' αὐτοῦ αἱ τοιοῦτων νοημάτων ἐκφράσεις. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐκφορᾷ τῶν τοιοῦτων ἀποφθεγμάτων εὐκολοῦς εἶνε ἡ σύγχυσις τοῦ ἥρωος τοῦ δράματος καὶ τοῦ ποιητοῦ, διὰ τοῦτο ἡδίκηθη ὁ Εὐριπίδης καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ θεατῶν καὶ ὑπὸ τῶν μετέπειτα ἀναγνώστων. Τοῦτο δὲ τόσον μᾶλλον ἐγένετο, καθ' ὅσον τὸ ἀληθὲς φρόνημα τοῦ ποιητοῦ τὸ θρησκευτικὸν ἢ ἠθικὸν ἢ πολιτικὸν δὲν διακρίνεται ἐκ τινος ἐκφράσεως κατὰ τὰς περιστάσεις οὕτως ἢ ἄλλως ἐκφερομένης, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῷ δράματι λύσεως τῶν ἀναφανισμένων ἠθικῶν ἢ θρησκευτικῶν ζητημάτων· ἡ δὲ λύσις αὕτη δὲν εἶνε ἔργον προχείρου ἀντιλήψεως, ἀλλὰ σέψεως καὶ βαθείας μελέτης οὐχὶ ἐνός, ἀλλὰ πολλάκις ὄλων τῶν δραμάτων· διότι μόνον οὕτως δύναται νὰ εὐρεθῇ ἡ ἐν τῷ δράματι ἐνυπάρχουσα θρησκευτικὴ ἢ ἠθικὴ ἢ πολιτικὴ ἰδέα ἢ ἐκ τῶν πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν τοῦ ποιητοῦ ἐκπηγάζουσα. Ἄνευ

λοιπόν τοιαύτης έργασίας, τὴν ὁποίαν οὔτε ὁ Ἀριστοφάνης καὶ οἱ πολλοὶ τῶν συγχρόνων θεατῶν ἤθελον ἢ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐπιχειρήσωσιν, οὔτε οἱ νεώτεροι μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης σπουδῆς καὶ ἐμβριθείας ἐξετέλεσαν, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐκφέρῃ τις ἀσφελῆ γνώμην περὶ τῶν τοιούτων ἀρχῶν τοῦ Εὐριπίδου. Μία μόνη εἶδησις, ὅτι ὁ Σωκράτης κατὰ προτίμησιν ἐφοίτα εἰς τὰς παραστάσεις τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου, μαρτυρεῖ ὅτι ὑπὸ ἠθικὴν ἐποψὴν ἦτο πᾶν τούτων, διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς ἀσφαλέστατος. Καὶ τὰς μὲν κατηγορίας τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐφ' ὧν ἐστήριξαν τὴν περὶ τοῦ Εὐριπίδου κρίσιν τῶν παλαιοῦ καὶ νεώτεροι κριτικοί, λαμπρῶς ἀνεσκεύασεν ὁ κ. Βερναρδάκης. Τὴν δὲ περὶ τῆς δραματικῆς ἀξίας γνώμην τῶν νεωτέρων, ὅτι ἀπ' αὐτοῦ παρήκμασε καὶ διεφάρη ἡ δραματικὴ τέχνη, νομίζει ὅτι δὲν δύναται νὰ κρίνῃ τις ἄλλως ἢ ἀκολουθῶν τὸν μόνον ἀσφαλῆ τῶν τοιούτων κριτῆν, τὸν Ἀριστοτέλην. Οὗτος λοιπὸν λέγει περὶ τοῦ Εὐριπίδου ὅτι «καὶ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται.» Ἄλλ' ἵνα τοῦτο καταφανῆ, πρέπει νὰ γείνωσιν ἀναλύσεις τῶν δραμάτων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ γενόμεναι ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀναλύσεις πηγὴν ἔχουσι τὸν Γ. Σλέγγελον, ὁ δὲ Σλέγγελος, ἵνα καταδείξῃ τὴν ὀλίγην κατ' αὐτὸν ἀξίαν τοῦ Εὐριπίδου, παραβαλλομένου πρὸς τοὺς ἄλλους δραματικούς, λαμβάνει μίαν ὑπόθεσιν δραματικὴν, ἣν καὶ οἱ τρεῖς ἐπραγματεύθησαν, καὶ ἀνακλῶν τὰ τὴν κοινὴν ταύτην ὑπόθεσιν πραγματευόμενα δράματα, τὰς Χορηγούς τοῦ Αἰσχύλου, καὶ τὰς Ἡλέκτρας τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, ἀποδεικνύει τὴν γνώμην του, ἀναγκάζεται ὁ κ. Βερναρδάκης νὰ ἀναλάβῃ καὶ αὐτὸς τῶν τριῶν τούτων δραμάτων τὴν ἀνάλυσιν. Ἀλλὰ ταύτης προτάσσει βιογραφικὰς τινὰς σημειώσεις περὶ Σλεγέλου, ἵνα δ' αὐτῶν ἀποδείξῃ τὰ πάσης ἐπιστήμης ἀλλότρια μυστικὰ ἐλατήρια τῆς τοῦ κριτικοῦ ἐκείνου κατὰ τοῦ Εὐριπίδου καταφοράς. Ἐὰν ταῦτα εἶνε τῶν ἀληθῆ, ὀφείλει νὰ οἰκτείρῃ τις τὴν κριτικὴν, ὅταν ἄλλους θεοὺς λατρεύουσα παρὰ τὴν ἀληθειαν, κατορθώσῃ γενεὰς ὀλοκλήρους νὰ διατηρῇ ἐν σκότει πλανωμένους. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ πάθη καὶ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων εἶνε τὸσον ἰσχυρά, ὥστε καθὼς καὶ ἄλλα ἱερώτατα ἐξητυλισθησαν εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῶν, οὕτω καὶ ἡ τῆς ἀληθείας λάτρις κριτικὴ.

Ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη ἀνάλυσιν τῶν τριῶν δραμάτων πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἐσφαλμένης περὶ αὐτῶν κρίσεως τοῦ Σλεγέλου εἶνε ἄλλο περιφανές μέρος τῶν Προλεγομένων. Ὅστις ἀναγνώσῃ αὐτὸ θέλει πεισθῆ ἀδιστακτικῶς εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ, ὅτι ἔχει τοῦ Σοφοκλέους, ἀλλὰ

τοῦ Εὐριπίδου ἡ Ἡλέκτρα ὑπερέχει, αὐτὴ δηλ. ἐκείνη ἡ τραγωδία, ἣν ὁ Σλέγγελος καὶ οἱ νεώτεροι κριτικοὶ θεωροῦσιν ὡς τὸ χεῖριστον τῶν ἀρχαίων δραμάτων. Πόσον δὲ ἐντέχνως καταδεικνύει μίαν ἐκάστης τῶν δύο ἄλλων τὰ τε προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα! Ἐνταῦθα παρενεθικῶς αἰτιολογεῖ καὶ τὰς καινοτομίας τοῦ Εὐριπίδου, τὸν πρόλογον καὶ τὸν θεὸν ἐκ μηχανῆς. Ἀπολύτως δὲ ἐγκρίνει αὐτάς· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς δραματολογικῆς ἀρχαιότητος, ἐν ἣ εὐρέθη ὁ Εὐριπίδης, τὰς θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν διεξοδον. Ἡ ὕλη τῆς τραγωδίας ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιωρισμένη εἰς τοὺς ἀρχαίους μύθους. Τούτους μετεποίησεν ὁ Εὐριπίδης πολλαχῶς, ἵνα τοὺς προσαρμόσῃ πρὸς τὰς θερησκευτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς αὐτοῦ ἀρχάς· ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο καὶ τελείως αὐτοὺς ν' ἀλλοιώσῃ. Ἦτο λοιπὸν ἡ ἀναγκαζομένη ἐντὸς ἐνὸς δεδομένου μύθου ν' ἀνεύρῃ πολλὰ δραματικὰ ἐλατήρια, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν τῷ ὄντι τραγικόν. Ἐὰν δὲ ἡ κοινὴ τὴν πεπετατημένην δραματολογικὴν τέχνην, ἤθελε δώσῃ εἰς τὸ δράμα μεγίστην ἔκτασιν, ὅσην δὲν ἐπέτρεπεν ὁ διονυσιακὸς ἀγῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀτοπίας ταύτης ἐπενόησεν ὁ Εὐριπίδης τὸν πρόλογον καὶ τὸν ἐκ τῆς μηχανῆς θεὸν ὡς δραματολογικὴν ἀνάγκην. Ἄν τοῦτο δὲν συμφωνῇ πρὸς τὰς σημερινὰς δραματολογικὰς ἀρχάς, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ τραγικὴ τέχνη ἐξέπεσεν ἐπὶ Εὐριπίδου, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἡ οἰκονομία παρ' αὐτῷ δὲν εἶνε τὸσον ἐντεχνος, ὅσον παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ, αὐτὸ δηλ. τοῦτο, ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης ἔκρινε.

Διὰ τούτων λοιπὸν καὶ δι' ἄλλων ὅσα λέγει περὶ τοῦ λεκτικοῦ τοῦ Εὐριπίδου, ὅπερ οὐδ' αὐτὸ διεφυγε τὴν κατάκρισιν ὡς ἀπαθὸν ἐν πολλοῖς τοῦ λεκτικοῦ τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους, ἀποφαίνεται ὁ κ. Βερναρδάκης ὅτι ὁ Εὐριπίδης εἶνε ὁ ἀριστος καὶ δαιμονιώτατος τῶν δραματικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὅστις οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐθαυμάσθη καὶ ἀπλήστως ἀνεγνώσθη, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, παρ' οἷς αὐτὸς μάστιχα ἐνέπνευσε τοὺς πρὸς τὴν δραματικὴν ποίησιν ὀργῶντας. Ἴνα δὲ φημῶσιν τὰ στόματα τῶν μικρολόγων καὶ πρὸς τὰς ἀληθεῖς τοῦ Εὐριπίδου ποιητικὰς ἀρετὰς ἀνακισθῆσαν καὶ ἀπειροκάλων κριτικῶν, παραθέτει ὅσα κριτικὰ ἀρμοδιώτατος περὶ αὐτοῦ ἀποφαίνεται, ὁ κορυφαῖος τῶν Γερμανῶν ποιητῶν. «Ὅλοι, λέγει ὁ Γοίθιος πρὸς τὸν Ἐκκερμάννον, ὅλοι ὅσοι ἠρνήθησαν εἰς τὸν Εὐριπίδην τὸ ὄψος ἦσαν ἄθλια ὄντα, αὐτοὶ ἀνεπίδεικτοι τοιαύτης ὑψώσεως· ἢ ἦσαν ἀγύρται ἀνάισχυντοι, οἵτινες ἔχοντες ἐνώπιον αὐτῶν κόσμον ἀσθενῆ, ἠθέλησαν νὰ δεῖξωσιν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς δοκησισοφου ἀθθαδείας των, ὅτι ἦσαν κάτι πλειότερον τοῦ ὅτι ἦσαν, καθὼς καὶ

πράγματι τὸ κατώρθωσαν» (Eckermann's Gespräche mit Goethe, B'. 269). «Εἰς μόνος ἐνόησε, κατ' ἄ εἶδομεν, ἐξακολουθεῖ ὁ Κ.Β. ὅτι ἡ πάγκοινος ἐρμηνεία τοῦ Ἀριστοτελικοῦ ὄρισμοῦ τῆς τραγωδίας δὲν ἔχει τὸν κοινὸν νοῦν, καὶ ἤθελε βεβαίωτατα ἀνεύρῃ πού ἐγκρατεῖ τὸ λάθος τῶν ἐρμηνευτῶν, ἐὰν ἦτο ἀρκούντως ἐγκρατὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· εἰς μόνος ἐνόησε τὸν κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπινον ποιητὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπος τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, ὁ ποιητὴς τῆς Ἰριγενείας· εἰς μόνος καὶ ἐνόησε τοὺς ἀθάδεις καὶ δοκησισοφους περιφρονητὰς τοῦ Εὐριπίδου, ὁ Γοίθιος. Διὰ τῆς ῥήσεως ταύτης τοῦ μεγάλου ποιητοῦ περατοῦμεν ἄσμενοι τὴν περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Εὐριπίδου ἀνάκρισιν ἡμῶν ταύτην. Οἱ Μαρσύχι εὗρον τὴν τιμωρὸν χεῖρα τοῦ Ὀλυμπίου.

(Ἐπεται συνέχεια)

I. ΠΑΝΤΑΣΙΑΣ.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Χ. Α.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ὁ γηραιὸς στρατιωτικὸς ἦτο τὸσον συνειθισμένος νὰ βλέπῃ προηγούμενον τοῦ ὀνόματός του τὸν ταπεινὸν ἐκείνον, ἀλλ' ἐντίμως κερδήθεντα τίτλον τοῦ ταγματάρχου, ὥστε ἡ λέξις ὑποψήφιος ἐνεποίησεν αὐτῷ, ὡς ὅτε ὁ Βουγιάρ τὴν ἀνήγγειλεν πρὸς τὸ πλῆθος ἐν τῇ ἡμερῇ τοῦ Σαλλύ, αἰσθησὶν παράδοξον, σχεδὸν ἀόριστον ἐντύπωσιν καθαιρέσεως ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ του. Ὁ ὑποψήφιος Βερδιέ! Ἐμειδία ἐνθυμούμενος τοὺς φόβους του κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ διαγωνισμοῦ ἐν τῇ Σχολῇ. Ἡ μόνη ὑποψήφιος, εἰς ἣν εἶχεν ὑπεβληθῆ ἕως τότε ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ δικαίωματος τοῦ νὰ φέρῃ τὸ ξίφος.

Ὁ ὑποψήφιος Βερδιέ!

Καὶ πρὶν ἢ ἀναγνώσῃ τὸ ἄρθρον, ἀνεγίνωσκεν, ἐσπλάχθη ἐκ νέου τὰς τρεῖς ἐκείνας λέξεις, αἵτινες τῷ ἐφαίνοντο ὅτι ἐσήμαινον ἄλλον ἀνθρώπον, ὅστις ἔφερε μὲν τὸ ὄνομά του, ἀλλ' ὅστις δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Τέλος ἤρχισε τὴν ἀναγνώσιν τῆς ἐφημερίδος, διατρέχων τὴν πρὸς τοὺς ἀναγνώστους δῆλωσιν ὅπως λάβῃ γνώσιν τοῦ προγράμματος τῆς μικρῆς μαχίμου ἐφημερίδος.

Μὲ ὕψος μεγαλόρρημον καὶ βίαιον ὁ ἄρχισυντάκτης τοῦ Ἐγγέλου τοῦ Μελέν, ὁ κύριος ἐκείνος ὁ τὴν προτεραιὴν ἀναφανείας, ὁ Σαβουρῶ δὲ Ρεβίλ, ἐδήλου ὅτι ἤρχετο εἰς τὸ διαμέρισμα ὅπως ἀγωνισθῇ τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν

πεινῶντων, τῶν ἀνταρτῶν, ὑπὲρ τοῦ ρακενδύτου καὶ ἐργατικοῦ λαοῦ. Ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ χώραν μίαν ἐκλογὴν. Ὁ Ἐγγέλος εἶχε τὸν ἰδιαίτερόν του ὑποψήφιον. Ἀνελάμβανε νὰ καταστήσῃ γνωστὸν τοῖς ἀναγνώσταις του τὸν βίον τοῦ ὑποψηφίου τούτου λεπτομερῶς ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ φιλεργίᾳ καὶ τῇ ἀφοσιώσει. Ὁ ὑποψήφιος οὗτος ἦτο ὁ Γκαρούς, ὁ Κλήμης Γκαρούς, τοῦ ὀνόματός μόνον τὸ ὄνομα ἤρκει ἀντὶ προγράμματος. Ὅπως πολεμήσῃ δὲ τοὺς ὑποψηφίους, οὗς ἡ εὐπορος τάξις ἤθελεν ἀντιτάξῃ εἰς τὸν ἀπόστολον ἐκείνον τῶν κοινωνικῶν δικαιομάτων ὁ Ἐγγέλος τοῦ Μελέν, ἔλεγε, θὰ καθίστατο ἐν ἀνάγκῃ τὸσον δητικὸς καὶ φονικὸς ὡς νὰ ἔφερε τίτλον: Ἡ Ἐχιδρα τοῦ Φορταίνεβλώ. Ὁ Σαβουρῶ εἶχε προῖδει, φαίνεται, τὸ λογοπαίγιον τοῦ Γκενώ.

— Κατὰ τοῦ βλέπω, εἶπεν ἀταράχως ὁ ταγματάρχης, ἡ σκιαγραφία τοῦ ὑποψηφίου Βερδιέ δὲν θὰ εἶνε πάρα πολὺ εὐχάριστος.

Ἀνεγνώσῃ τότε τὴν σκιαγραφίαν ἐκείνην ἀναμένων νὰ ἴδῃ πικρὰς ἐπικρίσεις τῶν ἀτομικῶν του φρονημάτων, ἐπιθέσεις κομματικὰς, διαμφισθητῆσις ἐπὶ τῶν πολιτικῶν του τίτλων, οἵτινες καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον ἐφαίνοντο ἀνεπαρκεῖς· πλὴν δὲν ἦτο συνειθισμένος εἰς τὰς ἐντύπους ὕβρεις καὶ διακόψας αἴφνης τὴν ἀνάγνωσιν ἐγένετο πελιδνὸς καὶ συνέπτυξε μεταξὺ τῶν ἰσχνῶν δακτύλων του τὸ μικρὸν φύλλον.

— Τί τρέχει; ἠρώτησεν ἡ Γιλβέρτη.

— Οἱ φαῦλοι! εἶπεν ὁ Βερδιέ, οὕτινος τὸ χεῖλος ἔτρεμεν ἐξ ὀργῆς ὑπὸ τὸν μύστακα.

— Ἡ ἐφημερίς αὐτὴ σ' ἐρεθίζει;

Καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα διὰ νὰ τὴν λάβῃ.

— Μὴ, μὴ τὴν ἐγγίσῃς! εἶπεν ὁ ταγματάρχης· εἶνε πολὺ ρυπαρὰ!

Ἡ γέρθη συστρέφων τὸ ὑπογενεῖόν του καὶ πρετῆρει τὴν ἐφημερίδα, ἥς ὁ ἄνεμος εἶχεν ἤδη ἀνοίξει τὰ φύλλα καὶ ἥτις κατέκειτο σειομένη ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἐκ τῆς δρόσου ἐδάφους. Πῶς ἦτο δυνατόν ἕνα κομμάτι χαρτὶ νὰ περιεῖχεν ἡ ἐφημερίς αὐτή; Τί ἠδύνατό τις ν' ἀναγνώσῃ εἰς αὐτήν; Τί θ' ἀνεγνώσῃ ἤδη οἱ πλείστοι τῶν ἐκλογέων οἵτινες τὸν ἤκουσαν χθὲς ἀγορεύοντα εἰς Σαλλύ; . . . Ἡ ἰδέα αὕτη ἐκαμνε τὸν ἀγαθὸν ἐκείνον ἀνθρώπον νὰ ἐρυθρῆ. Εἰς ἐν ἄρθρον ἀνυπόγραφον ἐπιτηδείως ἐχλευάζετο πᾶν ὅτι ὁ ταγματάρχης εἶχε πράξει ἄλλοτε. Διεκωμωδεῖτο ὀλοκλήρως ὁ βίος του. Δὲν ἤρχοντο εἰς τὸν μῦθον, εἰς τὴν συκοφαντίαν περὶ τοῦ στρατοδικείου τῆς Γκέλμας· προσεπάθουν—τίς θὰ τὸ ἐπίστευε!— νὰ καταστήσωσι κωμικὴν καὶ αὐτὴν τὴν πράξιν τῆς διασώσεως τῶν ἐν Μεδὸν ἐργατῶν καὶ ἡ ἀφοσιώσις τοῦ στρατιωτικοῦ ἐγένετο ἀντικείμενον βα-

ναύων και κακοβούλων άστειοτήτων, περιπαυμένων άέρου των καφενείων εύθυμούντος.

Ο Βερδιέ επανελάμβανε τας φράσεις, άς άνέγνωσεν· έλαβε πάλιν τήν έφημερίδα διά να τας άναγνώσῃ εκ νέου και τήν έρριψε μετά θυμού λέγων :

— Να χαθῆτε! μασκαράδες τῆς πολιτικῆς!

Μασκαράδες; έστω· άλλ' άφου είχεν αναλάβει τήν ύποχρέωσιν, έπρεπεν ύπωςδῆποτε να βαδίσῃ, να προχωρήσῃ, με όλον τόν "Εγγελλον τοῦ Μελέν, τας άνοησίας τοῦ Σαβουρώ και τούς χλευασμούς τοῦ Γκαρούς.

Άλλ' όμως εύθως έξ άρχῆς ἡ άτιμία εκείνη τών κατ' αὐτοῦ μυσαρῶν επίθεσεων τόν έτάραττεν. Εύρίσκετο διά μιάς ύπως και τήν προτεραίαν κατά μέτωπον άπέναντι τῆς άποτροπαίου κακῆς πίστεως. Τήν όλως φυσικήν εκείνην πράξιν τοῦ βίου του, εἰς αντίπαλος, άν οὔτε καν έγίνωσκεν, εἰς βαναυσοτέχνης τῆς γραφίδος ἡ τῆς πολιτικῆς έπεχειρεῖ να παραστήσῃ ως άντικείμενον χλεύης. Ο Βερδιέ καθίστατο αἰφνης ἡλίθιος άπλως και μόνον διότι υπῆρξεν άνδρείος. Δέν ἡδύνατο δέ να εἶπῃ τήν φοράν ταύτην ότι τὸ συμβῶν δέν ἦτο ακριβές ύπως και διά τὸ τῆς Γκέλμας. "Οχι! ἡ πράξις τῆς διασώσεως τών έργατῶν εν Μεδόν ἦτο αληθῆς και—ύποία εἰρωνεία!—διότι ἦτο αληθῆς ακριβώς καθίστατο κωμική! . . . «Τί εἶνε λοιπόν αὐτός δ πυροβολητής, έγραφεν ἡ έφημερίς, οστις σώζει ανθρώπους και γεμίζει τὰ όδοῦζιά του με αγαθοεργίας; » Τόν επλήρωναν διά να φονεύῃ τούς έχθρούς τῆς Γαλλίας και αὐτός περι ἄλλα ἡσχολεῖτο. "Εχανε τόν καιρόν του ύποκρινόμενος τόν "Αγιον Όνούφριον εἰς τας επαρχίας! Καλά έκαμε να παραιτηθῇ ὁ ύποψῆφος Βερδιέ, ὁ φιλόανθρωπος πυροβολητής, διότι δωρεάν έλάμβανε τὰ χρήματα τοῦ δημοσίου.

Όλοι αὐτοί οἱ έμπαιγμοὶ τούς όποιους άνέγνωσε, τόν άπέπνιγον, ως όστοῦν ίχθύς, τὸ όποῖον δέν ἡδύνατο να καταπιῇ. "Ω, οἱ άχρεῖοι! Ναί, τήν άφοσίωσιν του ακριβώς έμυκτήριζον, τήν αγαθότητά του έχλεύαζον! "Επετίθεντο κατά τοῦ έργου του εκείνου τῆς διασώσεως, όπερ δι' αὐτούς καθίστατο χειρόν ἡ κακή τις πράξις, καθίστατο πράξις κωμική και γελοία!

— Μοῦ έρχεται ἡ όρεξις, εἶπεν αἰφνης ὁ στρατιωτικός, να υπάγω με τὸ ραβδί μου να εύρω αὐτόν τόν "Εγγελλον και να τοῦ συντρίψω τὸ κεφάλι!

— Και διατί; ἠρώτησεν ἡ Γιλβέρτη έγερθεῖσα και λαβοῦσα ἡρέμα τόν βραχίονά του.

— "Ω! . . . διότι, βλέπεις, αὐτοὶ οἱ άνόητοι.. διατείνονται. . .

— Τί διατείνονται, θεῖέ μου;

— Τίποτε! . . . Άνοησίας! . . . Με περιπαί-

ζουν διότι, εἰξεύρεις. . . εκείνο όπου διηγήθησαν χθές ακριβώς. . . εἰς τὸ τραπέζι, διά τὸ περιστατικόν τοῦ Μεδόν. . . Φαίνεται ότι έπραξα μεγάλην μωρίαν να σώσω τούς πτωχοὺς εκείνους ανθρώπους. . . Και πῶς τὸ εἰξεύρουν καν ότι τούς έσωσα αὐτοὶ οἱ φαυλόβιοι;

— Μπᾶ! εἶπεν ἡ Γιλβέρτη μειδιῶσα και στηρίζουσα τήν μελαγχροινῆν κεφαλὴν της εἰς τόν ώμον τοῦ ταγματάρχου, πολὺ συχνά ἡμιλεῖ ὁ κόσμος περι τῆς άνανδρίας μερικῶν. . . Πρέπει να γίνηται λόγος από καιροῦ εἰς καιρόν και περι τῆς άνδρίας τών άλλων. Και εκπλήττεσαι δι' αὐτό, διότι σε περιπαίζουν έπειδῆ έπραξες τὸ έργον εκείνο;

— Πάντοτε μ' εκπλήττει ἡ κακή πίστις και ἡ μοχθηρία τών άχρείων. . .

— "Ω, τὸ εἰξεύρω. . . τὸσον σ' εκπλήττει, ώστε ἡναγκάσθης να παραιτήσης και τας έπομιδας σου. Να σου εἰπῶ όμως δέν γνωρίζω διόλου τήν πολιτικήν, αλλά μοῦ φαίνεται ότι εκεί πρό πάντων θά εύρης άρκετάς εκπλήξεις!

Ο Βερδιέ δέν εἶχε βεβαίως όρεξιν να γελάσῃ· έμειδιάσεν εν τούτοις παρατηρῶν τούς μεγάλους σοβαροὺς όφθαλμούς τῆς νεάνιδος και τὸ μικρόν της στόμα, εἰς οὐ εἰζήρχοντο άβρῶς φιλοσοφικά άποφθέγματα.

— Νά τχ δά! εἶπε· σύ θά μοῦ μάθης τώρα τήν ζωήν.. τήν όποιαν δέν γνωρίζεις;

— "Ω! μὰ εἰξεύρεις, εἶπεν ἡ Γιλβέρτη, όταν μένη κανείς μόνος πολὺν καιρόν.. πολὺν!.. έχει τήν εύκαιρίαν να σκέπτηται και να μαντεύῃ. "Επειτα πιθανόν ἦτο ν' άπατηθῶ αν έπρόκειτο περι έμοῦ· αλλά ποτὲ προκειμένου περι σοῦ. Εἶσαι ὁ αγαθώτερος τών ανθρώπων, θεῖέ μου!

— Δέν εἶμαι κακός και δέν εἶμαι δόλιος, αὐτὸ μόνον. Διὰ τοῦτο τοιοῦτου εἶδους αντίπαλοι. . .

Ἡ Γιλβέρτη ένόησεν ότι άνελογίζετο πάλιν τήν έφημερίδα, διὸ διέκοψεν αὐτόν μετά σπουδῆς.

— Εἰξεύρεις καλὰ ότι αὐτοὶ οἱ άνθρωποι ὅλοι μαζί δέν έχουν τὸσον θάρρος και έντιμότητα όσῃν έχει μόνον τὸ μικρόν σου δάκτυλον. Λοιπόν τί σε μέλει δι' όσα λέγουν και γράφουν;

Παρέσυρεν ἡρέμα πρὸς τας διά μέσου τοῦ κῆπου άτραπούς τόν ταγματάρχην και ἡμιλοῦσα περί παντοίων άλλων πραγμάτων προσεπάθει ν' άποσπάσῃ τὸν νοῦν του από τών άπασχολουσῶν αὐτόν φροντιδῶν. "Εδείκνεν αὐτῷ τὰ εν τῷ κῆπῳ άνθη και πέτρων διά μέσου τῆς κυκλιδωτῆς θύρας τούς ζωογονουμένους ἡδη άγρούς· κατάρθου δέ μόνον διά τούτου να κάμνη τόν ταγματάρχην ν' άποζητῇ τὸ εν Πκρισίους μικρόν οἶκμά του.

— "Επρεπεν ίσως ποτὲ να μὴ τὸ εἰκαταλείψω! έλεγεν.

Οἱ εν τῇ έπαύλει τότε μόλις εἰξηγείροντο. Οἱ παρὰ τῇ κυρίᾳ "Ερβλαί ξενιζόμενοι έμελλον να συναντηθῶσι κατά τὸ πρόγευμα. Ο κ. Σαρβι εἶχεν ύποσχεθῆ να επανέλθῃ, θέλων να εἶπῃ εἰς τόν Βερδιέ τήν γνώμην του περι τῆς πρώτης έντυπώσεως τών εκλογέων, άφου ἠθελε δένοντως πληροφορηθῆ. Μέχρι τοῦ προγεύματος καθις ἦτο ελεύθερος. Ἡ Γιλβέρτη έλαβε τόν βραχίονα τοῦ θεῖου της και τόν ώδήγησε σιγὰ σιγὰ με βῆμα βραδύ εἰς τήν ὁδόν εκτὸς τοῦ πυλῶνος.

"Εβάδιζον χαίροντες διότι ἠσθάνοντο έαυτούς ελεύθερους.

— Πολὺ εύμορφον εἶνε τὸ Δαμμκρί! εἶπεν ἡ νεάνις. Χθές τὸ βράδυ ενῶ συνωμιλεῖτε περι πολιτικῆς με τόν κύριον Σαρβι και τήν κυρίαν "Ερβλαί, εἰγὼ εἰζῆλθον.

— "Εζῆλθες; . . . Μόνη;

— Όλομόναχῃ· Δέν παρετήρησες τήν μικράν άπόδρασίν μου;

— "Οχι.

— Βέβαια! Αἱ ύποθέσεις τοῦ Κράτους άπερρόφων τήν προσοχήν σου, έμε όμως μ' εκκαμον ν' άποκοιμῶμαι. Κατῆλθον κάτω εἰς τόν κῆπον.. ἡ θύρα ἦτο άνοικτῆ. Χωρίς να θέλω ἤρχισα να περιπατῶ.. να προχωρῶ.. ἦτο πολὺ εύχάριστος ὁ περίπατος. Ο οὐρανός ἦτο διάστερος.. τί γαλήνη! "Ημην ἡδη μακρὰν πολὺ, ὅτε συνησθάνθην ότι ἦμην μόνη. Τότε έφοβήθη· μάλιστα, κύριε ταγματάρχα, ἡ άνεψιά σου έφοβήθη.. Και επέστρεψα γρήγορα, πολὺ γρήγορα.. "Ω! εἶχα ακόμη καιρόν· σεἰς εἰξηκολοθεῖτε να συνωμιλήτε περι τῆς πολιτικῆς! Ο κ. Δουκῆς μάλιστα σᾶς έκαμνε μάθημα περι τοῦ άγλικοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος. Μοῦ ἤρχετο ἡ όρεξις να τόν διακόψω άναφέρουσα τὸ λόγιον τοῦ Βιλλέλ, ενθυμείσαι.. διά να τοῦ άποδείξω ότι και εἰγὼ ὅπως ἡ κυρία "Ερβλαί εἶμαι γυνὴ πεπαιδευμένη: «Τὸ κοινοβουλευτικόν ζήτημα δέν εἶνε άλλο τι εἰμὴ ζήτημα σιαγόνων.» Άλλά τὸ τοιοῦτον ίσως θά τόν προσέβαλλε.

Και εἰγὼ με τόν συνήθη της εκείνον χαριέντα και εύθυμον γέλωτα, οστις τὸσῃν ένιστε άπετέλει αντίθεσιν με τήν ὅπωςοῦν σοβαρὰν συστολήν της.

Ο ταγματάρχης και ἡ άνεψιά του έβάδιζον οὕτως ἡρέμα, άπόσπας συνωμιλοῦντες δέ και βαδίζοντες ενταῦτῷ βραδέως έφθασαν χωρὶς να τὸ έννοήσῃς μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Μελέν, ὅτε διερχόμενοι ύπὸ τήν κάμαραν τοῦ ύδραγωγείου, εἶδον επί διτροχου άμαξίου τόν Γκενώ, οστις έσταμάτησεν εύθως τόν ἵππον του ιδῶν τόν ταγματάρχην.

Ο κτηνίατρος εἶχε μεθ' έαυτοῦ επί τοῦ ά-

μαξίου του τόν ύπηρέτην του· κατῆλθε λοιπόν άφου τοῦ εἶπε·

— "Εχω κάτι να εἶπω εἰς τόν ταγματάρχην, πῆγαινε σιγά!..

Άφου εἰχαίρετσε τήν Γιλβέρτην, ἦν παρετήρει με ἦθος κάπως εκπληκτον και οἰονεῖ μετά δυσπιστίας, ὁ Γκενώ έλαβε μετ' οἰκειότητος τόν βραχίονα τοῦ Βερδιέ και τόν ώδήγησε συνωμιλῶν ταύτοχρόνως μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δαμμκρί, ενῶ ἡ νεάνις πρὸς ἦν ὁ Βερδιέ ένευσεν ότι μετ' ὀλίγον θά επέστρεφε πλησίον της. εἰξηκολοθεῖ να βαδίσῃ άνερχομένη πρὸς τὸ μεταξὺ τῆς γεφύρας και τοῦ σταθμοῦ κηπάριον.

"Εκεῖ έσκέπτετο ν' αναπαυθῆ ὀλίγον αναμεινυσα τόν θεῖόν της. Ο κτηνίατρος δέν θά εἶχε βεβαίως να εἰπῇ πρὸς αὐτόν πολλά. Άναμφιβόλως περι νέας τινός περιπλοκῆς θά έπρόκειτο, περι νέας τινός ραδιουργίας σχετικῆς με τήν εκλογήν.

Ἡ Γιλβέρτη ἦτο έντελῶς μόνη εἰς τὸ κηπάριον· εκάθησεν επί εδωλίου παρατηροῦσα τὸ ὕδωρ μικροῦ καταρράκτου τεχνητοῦ καταπίπτοντος επί βράχων επίσης τεχνητῶν. Εἶτα άκούσασα βῆματα, έστρεψε τήν κεφαλὴν και κατέστη αἰφνιδίως καταπόρφυρος. Ο νεός κ. δέ Μομβρέν ἤρχετο πρὸς αὐτήν, εφάνετο δέ ὅλως εκθκμῶς, καιτοὶ έμειδία, και κάπως συγκινημένος.

— Πῶς! Εἶσθε εἰδῶ, δεσποινίς; ἠρώτησε προσκλίνων εύσεβάστως.

Ἡ Γιλβέρτη ὡμοίαζε πρὸς μαθήτριαν καταληφθεῖσαν επί αυτοφῶρῳ εἰς τινα άταξίαν. Ἡσθάνετο άλλόκοτόν τινα έντύπωσιν. Ἡ ἰδέα ότι εύρίσκετο μόνη μετὰ τοῦ νέου εκείνου έστω και εκεί εἰς κῆπον δημόσιον και προσιτόν εἰς πάντας, προξένει αὐτῇ εἰδός τι τρόμου. "Ενόμιζεν ότι υπῆρχε μεταξὺ αὐτῆς και τοῦ κ. δέ Μομβρέν άπόκρυφόν τι, τὸ όποῖον δέν έγίνωσκεν, εἰςομολόγησις έτοιμη να ρηθῆ και έφοβεῖτο μήπως ὁ εἰλάχιστος λόγος της προδῶσῃ, τι αὐτῇ έσκέπτετο, τας ἰδέας αἰτινες διήρχοντο διά τοῦ νοός της όσάκις άνελογίζετο αὐτόν.

"Εφάνετο δέ τὸσον πύχαριστημένος εκείνος διότι τήν συνήντα, ὅστε ἡ νεάνις ἠσθάνετο περισσοτέρων έτι ταραχήν.

"Εμελλε ν' απέλθῃ εἰς Φονταίνεβλώ, όπου μετέβηκε να ἴδῃ ένα φίλον του καθηγητήν. Άλλά έπειδῆ ἦλθεν εἰς τόν σταθμόν λιαν ένωρίς, εως να ἔλθῃ ἡ άμαξοστοιχία τών Παρισίων, ἤρχετο εἰς τόν κῆπον διά να καπνίσῃ εν σιγάρων, τὸ όποῖον έρριψεν άμα εἶδε τήν Γιλβέρτην.

— Ἡ καλή μου τύχη ἠθέλησεν, εἶπεν, ὅστε εἰς δύο ἡμέρας να λάβω τήν εύχαρίστησιν να σᾶς συναντήσω δίς.. άφου επί τὸσον καιρόν δέν σᾶς επανείδον. . . Τὸσον καιρόν!

Καί μὲ τὸσον πάθος ἐπρόφερε τὰς δύο ταύτας λέξεις, ὥστε ἡ Γιλβέρτη ἠσθάνθη εὐχαρίστησιν ἅμα καὶ ἀνησυχίαν. Μήπως ὁ κ. δὲ Μομβρέν ἐμελλε νὰ εἶπῃ αὐτῇ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐφοβείτο ν' ἀκούσῃ, ἐνῶ ταύτοχρόνως ἔτρεφε τὴν ἐλπίδα, εἶχε τὸν κρύφιον πόθον τῆς καρδίας νὰ τὸ ἀκούσῃ μίαν ἡμέραν;

Ἦγαιρε τοὺς πλήρεις εἰλικρινείας ὀφθαλμοὺς τῆς πρὸς αὐτὸν χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ λέξιν. Τὸν εὗρισκεν ὠχρὸν καὶ πολὺ μελαγχολικόν.

— Διατί μὲ κυττάζετε τοιουτοτρόπως; ἠρώτησεν ὁ νέος.

Ἡ Γιλβέρτη δὲν ἐνόησε πόσον οἶκτον περιεῖχεν ἀκουσίως τὸ βλέμμα τῆς. Ἐκεῖνος ὅμως τὸ συνησθάνθη.

— Φαίνεσθε ὡς νὰ μὲ οἰκτεῖρατε, εἶπε μὲ φωνὴν κάπως θλιβεράν.

Ἡ Γιλβέρτη ἐποίησε νεῦμά τι ἀρνητικόν.

— Ὡ, μὴ τὸ ἀρνεῖσθε· ὁ οἶκτος θὰ μοῦ ἐφαίνεται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο προσβλητικὸς ἂν προήρχετο ἀπὸ ἄτομα ἀδιάφορα ἢ εἴρωνα· ἀλλ' ἐξ ὑμῶν προερχόμενος μὲ συγκινεῖ βαθύτατα. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι σεις μέ... εἰμαι βέβαιος ὅτι...

Καὶ ἐσιώπησε φοβούμενος καὶ αὐτὸς μὴ εἶπῃ τι πέραν τοῦ δέοντος.

Κατόπιν δὲ στρέφων τὸν ροῦν τῆς συνδ. α. λέξεως, ὠμίλησε περὶ τῆς πολιτικῆς... Ὡ! τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἡμέρας! Τὸ ζήτημα τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ Σαρβέ!.. Λοιπὸν ἦτο δριστικὸν ἤδη, ὁ μαρκήσιος δὲ Μομβρέν, ὁ πατήρ του παρητέτο πάσης ὑποψηφιότητος.

Εἰς κατῆν οἱ φίλοι του τὸν παρεκίνησαν. Ἄπαίχει καὶ τὸν συγχάειρα διὰ τοῦτο, ἔλεγεν ὁ υἱὸς του· δὲν παραιτεῖται τῶν δικαιωμάτων του, ἀλλ' ὑποτάσσεται εἰς τὴν περίστασιν. Ὁ μαρκήσιος εἶχε διηγηθῆ εἰς τὸν υἱὸν του τὰς πρώτας του θλιβερὰς περιπετείας. Μόλις εἶχε προταθῆ ὡς ὑποψήφιος τῶν βασιλοφρόνων καὶ εὐθὺς τὸν ἐπέπληξεν εἰς γηρκίους ἐξάδελφός του ὁ βαρῶνος δὲ Λυζανσύ, ὅστις δὲν παρεδέχετο ὅτι εἰς ἓνα Μομβρέν ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ ἔστω καὶ ἡ ἰδέα μόνον ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὴν τύρβην κοινοβουλευτικῆς ὁμηγύρευς. Τὸ καθῆκον, ἔγραψαν αὐστηρῶς ὁ κ. δὲ Λυζανσύ, ἦτο νὰ ἐμμεῖνῃ ἐν πλήρει ἀποχῇ, ἐν ἀπολύτῳ ἀποχωρήσει. Ἐτεροὶ φίλοι ἀπηύθυνον εἰς τὸν μαρκήσιον φιλοφρονήματα πικρόχολα. Δὲν ὑπέθετον ὅτι ὁ μαρκήσιος εἶχε φιλοδοξίαν—τινὲς μάλιστα ἔλεγον καὶ ἀρμολογία—πολιτικὴν. Ὁ ἐπίσκοπος κατέστησε γνωστὸν εἰς τὸν ὑποψήφιον ὅτι δὲν ἐσύχναζεν ἀρκετὰ εἰς τὴν λειτουργίαν ὥστε νὰ βασιζῆται ἐπὶ τῆς ἀμέσου ὑποστηρίξεως τῶν ἱερέων τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀνεμνησκοντο πρὸς τοῦτοισι ὅτι ἡ μαρκησία παρεπονείτο ἐνίοτε διὰ τὴν ἀδυναμίαν, ἣν ἠσθάνετο ὁ κ. δὲ Μομβρέν ὑπὲρ τῆς *Α.Ι.Λ.Λογραφίας* τοῦ Βολταίρου.

Ἦτο κλίσις φιλολογικὴ ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα προερχόμενον ἐξ ἑνὸς μαρκησίου δὲ Μομβρέν ἦτο κακόν, κάκιστον.

Ὅλα ταῦτα τὰ μηδαμινὰ πράγματα, περὶ ὧν πολὺ ὀλίγον ἐμερίμνα ὁ μαρκήσιος ἐν τῷ συνήθει βίῳ, ἐστρέφοντο ἤδη κατ' αὐτοῦ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐὰν δὲ ἤθελεν ἐπιμεινεῖ εἰς τὴν ὑποψηφιότητά του, ἐπέθετο ὅτι—καὶ ἐφαίδρυνετο ὁπωσοῦν διὰ τοῦτο—ἡ πρώτη καὶ κυρία ἀντίπραξις θὰ προήρχετο ὅχι τὸσον ἐκ μέρους τῶν ὀπαδῶν τοῦ ταγματάρχου Βερδιέ, ὅσον ἐξ ἐκείνων, οὗς ἕως τότε εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ θεωρῆ ὡς πολιτικῶς ὁμόφρονος καὶ σχεδὸν ὡς φίλου.

Ὁ Ροβέρτος δὲ Μομβρέν σφόδρα ἔχαιρε διότι ὁ πατήρ του ἀφοῦ πρὸς στιγμὴν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ προβῆ, ὠπισθοχώρει αἰφνιδίως, αὐτὸς δὲ, ὁ υἱὸς, ἠδίαφόρος ἐντελῶς περὶ τοῦ ἀγῶνος, λυπούμενος μόνον διότι ἔβλεπεν ἐντίμους ἀνδρας, οἷος ὁ κ. Βερδιέ, ὅτι ἀφίεντο ὀλοψύχως εἰς τὴν πάλιν τῶν μικρῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἀπλήστων ὀρέξεων.

— Ἴσως ὅμως αὐτῇ ἡ ἐπιβεβλημένη ταραχὴ δὲν θὰ εἶνε ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν ταγματάρχην... Ἡ ἐκλογὴ συντελεῖ πάντοτε εἰς τὴν ταχύτεραν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος ἐνεκα τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ ὀργανισμοῦ... Συλλογίζομαι ὅμως, δεσποινίς ὅτι... ἂν μὰς ἔβλεπον ἐδῶ!... Ἡ ἀνεψία τοῦ δημοκρατικοῦ ὑποψηφίου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πρώην βασιλοφρόνου ὑποψηφίου νὰ συν-ομιλῶσι... χωρὶς ὁ εἰς νὰ ἐλέγχῃ τὸν ἄλλον διὰ τὴν ἱεράν ἐξέτασιν ἢ διὰ τὴν τρομοκρατίαν... ὅποιον σκάνδαλον!... Ὁ πατήρ μου θὰ ἐξελαμβάνετο ὡς ἰακωβίνος καὶ ὁ θεὸς σας δὲν θὰ ἐλάμβανεν οὐδ' ἓκατὸν ψήφους!

Τότε δὲ ἐνῶ ἐξηκολούθει νὰ λαλῆ περὶ τῆς ἀλλοκίτου ἐκείνης καταστάσεως, ἥτις ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὸν μαρκήσιον ἀντίπαλον τοῦ ταγματάρχου Βερδιέ, ὁ Ροβέρτος δὲ Μομβρέν ἐσημείω θλιβερῶς τὰς εἰρωνείας τοῦ βίου, ἀνεμνησκεν εἰς τὴν Γιλβέρτην τὰς συναντήσεις τῶν ἐν Τρουβίλλῃ, τὰς συνομιλίας τῶν ἐκεῖ πέραν ἐπὶ τῆς προκυμαίας, ἐνῶ οἱ ταλαίπωροι ναυαγοὶ διέσωζον τεμάχιον πρὸς τεμάχιον τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τῆς καταστραφείσης λέμβου τῶν.

Ἠρέμα δ' ἀφιέμενος εἰς τὸν ροῦν τῶν ἀνεμνήσεων ἐκείνων ὁ Ροβέρτος εὗρισκεν ὅτι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦπτον οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων ὁμοιάζουσιν ἀκριβῶς πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς ἐκείνους. Ἐπέρχεται διὰ μίαν εἰς τὴν ζωὴν πνεῦμα σφοδρὸν ἀνέμου, λαίλαψ, καὶ ἐπειτα πόσος καιρὸς ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἐπανορθωθῶσιν αἱ ζημίαι!...

— Σύρει τις πολλαίς ἐπὶ ἔτη δλόκληρα τὸ βάρος μίαν ὥρας!... Ἐνίοτε μάλιστα τὸ σύρει δι' ὄλου τοῦ βίου.

Ἴστατο ὄρθιος πλησίον τῆς Γιλβέρτης παρατηρῶν μὲ βλέμμα ἀφηρημένον—τὸ ὅποιον ἐξικνεῖτο καὶ πέραν—τὴν μικρὰν δεξαμενὴν τοῦ κηπαρίου, ἐντὸς τοῦ ὕδατος τῆς ὑποίας διήρχοντο οἱ ἰχθύς ταχέως ὡς ἀργυρᾶ βέλη.

Ἡ Γιλβέρτη συνησθάνετο πόσην ἀτομικὴν πικρίαν περιεῖχον αἱ παραβολαὶ ἃς ἐποίει ὁ Ροβέρτος μεταξὺ τοῦ βίου καὶ τῆς ναυαγησάσης λέμβου τῶν ἀλιέων τῆς Τρουβίλλης. Καὶ αὐτῆς ἐπίσης τὸ βλέμμα ἐφέρετο πέραν τοῦ μικροῦ ἐκείνου πρασίνου καὶ ἀθηροῦ κήπου, τοῦ φαιδρῶτάτου ὑπὸ τὸν λαμπρὸν τοῦ θέρους οὐρανόν, πρὸς τὴν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Χάριτος δεινροστοχίαν καὶ ἔβλεπε τὸ παιδίον, τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κοράσιον, περὶ οὐ οὐδέποτε ὁ κ. δὲ Μομβρέν τῇ εἶχε ὁμιλήσει.

Ἐκ τῆς ὀδύνης ἦν αὐτῇ ἡ ἰδία ἐδοκίμαζε ὅσον δὲν ἐτόλμα νὰ ὁμολογήσῃ ἠσθάνετο ὅτι αὐτῇ ἦτο ἡ ἀφορμὴ ἐξ ἧς ἐπασχεν ὁ Ροβέρτος. Τὸ ὠχρὸν καὶ καταβεβλημένον πρόσωπον τοῦ νεαροῦ κόμητος ἐφαίνετο αὐτῇ τὴν πρωίαν ἐκείνην ἐτι μᾶλλον τεθλιμμένον καὶ χαῦνον. Θλίψις τις ἴσως εἶχε διέλθει ἐπ' αὐτοῦ ἀπὸ πρωίας. Ἡ Γιλβέρτη ἠσθάνετο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ἐρωτήσῃ διὰ νὰ μάθῃ ἀκουσίως ἐπίστευεν ὅτι ἠδύνατο αὐτῇ νὰ καταπραύνη τὴν λύπην ἐκείνην, νὰ τὴν παρηγορήσῃ. Τοῦλάχιστον θὰ προσεπάθει νὰ τὸ κατορθώσῃ.

Ὁ κ. δὲ Μομβρέν ἀνύψωσεν αἴφνης τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε μετὰ τόνου λυπήσαντος τὴν νεάνιδα.

— Ἀλλὰ τί σημαίνει... Τόσον τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους, ὅτινες δὲν γνωρίζουν νὰ διευθύνωσι τὴν λέμβον τῶν... Καὶ ἡ ἀδέξιότης τιμωρεῖται ὅπως καὶ ἡ κακοπιστία... κάποτε μάλιστα καὶ χειρότερον!

Καὶ ἔτεινε ἤδη μηχανικῶς τὴν χεῖρα πρὸς τὴν Γιλβέρτην ὅπως τὴν ἀποχαιρετίσῃ, ὅτε ἀκριβῶς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ κηπαρίου, ὁ Γκηνῶ, ὅστις εἶχε τελειώσει τὰς πρὸς τὸν ταγματάρχην συμβουλὰς του ἐνεφανίσθη καὶ ἐσταμάτησε διὰ μίαν ἰδὼν τὸ κίνημα.

— Ὁ κ. δὲ Μομβρέν! εἶπεν ἐκθαμβος... Μπᾶ!..

— Ποῦ εἶνε ὁ κ. δὲ Μομβρέν; ἠρώτησεν ὁ Βερδιέ.

Ὁ κτηνίατρος ἦτο τόσον ἐκπληκτος, ὥστε δὲν ἀπήντησεν, ἠρέκισθη δὲ μόνον νὰ δείξῃ διὰ τοῦ δακτύλου τὸν νεαρὸν κόμητα καὶ τὴν Γιλβέρτην πρὸς τὸν Βερδιέ.

— Ἄ! εἶπεν ὁ ταγματάρχης, εἶνε ὁ κ. δὲ Μομβρέν υἱός... Ἐνόμιζα ὅτι ἦτο ὁ μαρκήσιος... καὶ ἐπειδὴ δὲν γνωρίζω τὸν μαρκήσιον...

— Λοιπὸν, ἠρώτησεν ὁ Γκηνῶ μὲ τὴν ἐπί-

πλοστον ἀφέλειάν του, τὸν κόμητα τὸν γνωρίζετε;

— Ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου κατὰ τὸ 1870.

— Καὶ κατόπιν;

— Κατόπιν... τὸν εἶδα πολὺ σπανίως. Ἀλλὰ τὸν ἐκτιμῶ ὑπερβολικὰ καὶ τὸν ἀγαπῶ πολὺ.

Ὁ κτηνίατρος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ μειδιάμα ἀνελθὸν εἰς τὰ κόκκινα χεῖλη του, ἐπειδὴ δὲ ἦτο κάπως ἀνεπτυγμένος, ἐσκέφθη ἐνδομύχως ὅτι οἱ κηδεμόνες ἢ οἱ σύζυγοι, ὁ Βάρθολος ἢ ὁ Σγαναρέλλος πάντοτε εἶνε οἱ αὐτοὶ!

— Ὁ καῦμένος ὁ ταγματάρχης! εἶπε καθ' ἑαυτὸν. Ἀρκεῖ ὅμως νὰ μὴ εἶνε τόσον τυφλὸς καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν.

— Θέλετε ν' ἀκούσῃτε τὴν γνώμην μου; εἶπε τότε πρὸς τὸν ταγματάρχην ὑπολήπτεσθε αὐτὸν καὶ ἀγαπᾶτέ τον ὅσον θέλετε εἰς τὸν ἰδιωτικὸν σας βίον, τὸν κ. δὲ Μομβρέν, ἀλλὰ μὴ τὸ λέγετε πολὺ φανερά. Φίλους του δὲν πρέπει νὰ ἔχη τις παρὰ εἰς τὸ κόμμα του. Καὶ πάλιν!... Ἐξαρτᾶται καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὰς ἀποχωρήσεις!...

(Ἔπειτα συνέχεια).

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἡ ἑναρξίς τοῦ θέρους.—Ἰδιοτροπία τοῦ ἔαρος.—Ὁ τέτιε καὶ οἱ πρόδρομοι τοῦ θέρους.—Δίματρά ἐντομολογία.—Τὰ εὐεργετήματα τῶν κωνῶπων καὶ ἡ δημιουργία τῶν ψύλλων.—Ὀπάρι.—Τὰ κεράσια καὶ μία τουρκικὴ παροιμία.—Τὸ θῆρος ἐν τῷ μαγειρείῳ.—Σπύγχος ὁ λυκοπέρσιος.—Αἱ πατάται καὶ ὁ Κυβερνήτης.—Ὁ καῦσος ἐν Ἀθήναις.—Τὸ θῆρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας.—Κη' ἄλλος διὰ τὸν Περαιά!—Τὰ δύο Φάληρα καὶ οἱ λουόμενοι.—Ἡ Κηφισία.

Πότε ἀρχεται ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ θέρους ἐν Ἀθήναις εἶνε δύσκολον νὰ ὀρισθῆ. Ἄν ἀνατρέξῃ τις εἰς τὰ ἡμερολόγια, θὰ εὕρῃ ἐν αὐτοῖς τὴν στερεότυπον φράσιν: «τὸ θῆρος ἀρχεται τὴν 9)21 Ἰουνίου, τὴν εἰς τὴν ὥραν, τόσα λεπτὰ πρῶτα, τόσα λεπτὰ δεύτερα» ἀλλ' ἡ μαθηματικὴ αὐτῇ ἀκρίβεια, ἂν ἰσχύη διὰ τὴν ἀστρονομίαν, δὲν ἔχει καμμίαν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν πραγματικότητα. Τὸ κατ' ἐξοχὴν εὐμετάβολον κλίμα τῶν Ἀθηναίων διαψεύδει ἐνίοτε λίαν ἀποτόμως τοὺς ὀρισμοὺς τῶν ἡμερολογίων, πολλάκις δὲ πολὺ πρὸ τῆς τεταγμένης ἡμέρας, μῆνα δλόκληρον κάποτε τὸ ξανθὸν θῆρος κυριαρχεῖ ἤδη ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀττικῆς, ἐνῶ τ' ἀνάπαλιν ἄλλοτε παρέρχεται καὶ τὸ τελευταῖον δευτερόλεπτον τῆς ἀναγραφομένης διὰ τὴν ἑναρξίν του ἡμερομηνίας καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων ἐπικάθεται ἀκόμη τὸ φάσμα τοῦ δυστρόπου χειμῶνος. Λέγω τοῦ χειμῶνος, καὶ οὐχὶ τοῦ ἔαρος. Ἡ

παρεμβολή της χαριέσσης και ποιητικής αυτής ώρας μεταξύ του χειμερίου παγετού και των θερινών καυμάτων αποβαίνει σχεδόν χιμαιρική: το ήμερον θάλπος της, ή εὐκρατος θερμοκρασία της, ή χλιαρά και μυρωδός αὔρα, ή διαδεχομένη τὸ ἀπηνές πνεῦμα της θυέλλης εἶνε δῶρα δι' ὧν ἐπροίκισαν τὸ ἔαρ ἐν τῇ χώρᾳ μας ή ποιητικὴ φαντασία μᾶλλον ἢ ἡ φύσις. Εἶνε ἀληθές ὅτι τὴν ἔλευσίν του χαιρετίζει ἀείποτε στερεοτύπως ή καθημερινὴ χρονολογία, ἄδουσα ὅπως τὰ ἡμιχόρια τῶν Βενέτων και Πρασίνων ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ:

Ἴδε τὸ ἔαρ τὸ καλὸν πάλιν ἐπανατέλλει,
Φέρον ὑγείαν και χαρὰν και τὴν εὐημερίαν.

Ἄλλ' εἶνε ἀληθές ἐπίσης ὅτι αἱ κωτίλαι χειλιδόνες αἱ ἄγουσαι ἀκαλὰς ὥρας και καλοὺς ἐνικυτούς ἀφικνούμεναι εἰς τὴν χώραν μας ὑπερπόντιοι δικαιοῦνται νὰ νομίζωσιν ὅτι ἐπλανήθησαν περὶ τὴν πορείαν ή περὶ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ χρόνου και θὰ ἐπέστρεφον προθύμως εἰς τὰ κλίμακα ἐξ ὧν προῆλθον, ἂν εὑρίσκον πάλιν τοὺς ἀγαθοὺς γεράνους, τοὺς συγκαταβητικούς ἀεροπόρους, τοὺς μεταφέροντας εὐσπλάγχχως, κατὰ τὴν κοινὴν δοξασίαν, τὰ κεκμηκότα μικρὰ πτηνὰ ἐπὶ τῶν εὐρείων πτερυγίων των. Διότι ὡς νὰ συνεμορφούτο τὸ ἔαρ μετὸν ἐθνικὸν ἡμῶν χαρακτήρα, ἀποστέργει τὴν μέσην ὁδὸν και τὴν μετριοπάθειαν και ἡ συνεχίζει τὰς ἀγρίας παρεδόσεις τοῦ χειμῶνος ή προλαμβάνει τ' ἀνηλεῆ καύματα τοῦ θέρους, και ὅτε μὲν ὁ βορρᾶς ή ὁ καιρικὸς πνέουσι σφοδρῶς ἀνασκατοῦντες τὴν γῆν και τὰ πελάγη, ὅτε δὲ ὁ Φοῖβος ἐξαποστέλλει τὰ φονικώτερα τῶν βελῶν του, ὡς νὰ καταδιώκη ἀκόμη τὸν ἀποτρόπαιον Πύθωνα...

Ἄλλ' ὅτε αἱ ἐποχὴ τοῦ ἔτους ἀκολουθοῦσι τὴν κανονικὴν πορείαν, ἔχει και τὸ θέρος τοὺς προαγγέλους του. Ὁ γνωστότερος και ποιητικώτερος αὐτῶν εἶνε ὁ τέττιξ, ὁ ἀκοίμητος ψάλτης, ὁ ἀδίκως διασυρθείς και συκοφαντηθείς παρὰ τοῦ μυθογράφου ὡς ζητήσας δῆθεν παρὰ τοῦ φιλοπόνου και προνοητικοῦ μύρμηκος πρὸς διατροφήν του κόκκους σίτου, τοὺς ὁποίους οὐδέποτε τρώγει.

Ὁ θέλων ὁμως ν' ἀκούσῃ τὸ ἀσίγητον ἔσμα τοῦ ἀκηδοῦς ἀλλὰ και ὀλιγαρχοῦς αὐτοῦ ψάλτου ὅστις κατὰ τὸν Ἀνακρίοντα

ὀλίγην δρόσον πεπωκὸς
βασιλεὺς ὅπως αἰεῖδει

πρέπει νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως, νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ σκιερὰ κρησφύγετα τῶν κήπων, εἰς τὰς συνηρεφεῖς λόχμας τοῦ ἐλκιῶνος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ καύσων καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους δυσκινήτους, ὅλοι δὲ δὲν κλισθάνονται διάθεσιν πρὸς τοιαύ-

τας εἰδυλιακάς ἐκδρομὰς, τὴν προσέγγισιν τοῦ θέρους ἀναλαμβάνουσι ν' ἀναγγείλωσιν εἰς τὸ ταλαίπωρον τῶν θροτῶν γένος ἕτερον ἔντομα ἤτον ποιητικὰ και μᾶλλον ἐπιβλαβῆ. Ὁ τέττιξ ἐπὶ τέλους οὐδένα βλάπτει. Τὸ ἴσον και μονότονον ἔσμα του βαυκαλίζει μάλιστα ἠδέως τοὺς ὑπὸ τὴν παχειὰν σκιὰν ἀναπαυομένους ἐργάτας κατὰ τὰς φλογεράς τῆς μεσημβρίας ὥρας. Ἄλλὰ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα κατάρκτα ζωῖα ἐννοοῦν νὰ ἔλθωσιν εἰς πολὺ στενωτέρας σχέσεις μετὰ τὸ ἄτομόν μας και δὲν ὑπάρχει ἐχθρὸς φοβερώτερος αὐτῶν τοῦ ὕπνου μας. Ἡ πρώτη θερινὴ θερμότης ἐμψυχᾷ ζωὴν εἰς τὰ σκοτεινὰ καταφύγια, ὅπου εὑρίσκοντο νεναρκωμένα και ἀμέσως συνταράσσονται αἱ αἰμοδιψεῖς αὐτῶν στρατιαί. Ἡ θηριώδεια των εἶνε ἀκατάσχετος ή ἐπιμονὴ των ἀκατανίκητος και ὁ βασιλεὺς τῆς κτίσεως, ὡς ἀσμενίζει ν' ἀποκαλῆ ἑαυτὸν ὁ ἀνθρωπος, ὁ ἀντιμετωπιζὼν εὐθαρσῶς και νικηφόρος τ' ἀγριώτατα τῶν θηρίων, εἶνε ἀνίσχυρος πολλάκις νὰ πάλισσῃ κατὰ τῶν ἀπηνῶν πτερωτῶν αὐλητῶν, κατὰ τῶν ἀπεχθῶν αἰμοδόρων βρυκολακῶν, τῶν ἐμφωλευόντων εἰς τὰς ραγάδας τῆς κλίνης ή τοῦ δωματίου του, κατὰ τῶν εὐκινήτων μικροσκοπικῶν δαιμόνων, οἵτινες σκιρτῶσι πῆρξ και ἐξοιδαίνουσι τὸ δέγμα του διὰ τῶν ἀοράτων δηγμάτων αὐτῶν. Εἶνε αἱ μάστιγες τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς ὅλας τὰς χώρας και εἰς ὅλα τὰ κλίμακα. Παντοῦ ὅπου μετέβη και ἐγκατέστη ή ἀνθρωπότης, παρηκολούθησαν αὐτὴν και οἱ ἀμειλίκοι αὐτοὶ ἐχθροὶ της, οὐδ' ἀνεχάιτισεν ή θάλασσα τὴν ἐκστρατεῖαν των, ὡς γινώσκουσι καλῶς οἱ ἐπιβάται τῶν ἀτμοπλοίων. Πολλάκις βεβαίως κατὰ τὰς θερινὰς νύκτας, ὅτε ή ἀτμόσφαιρα διατηρεῖ ἀκόμη θερμοκρασίαν καμίνου και ή στρωμνὴ φαίνεται πεπυρακτωμένη και τὸν λυσιπνον ὕπνον, ὃν ἐπιζητεῖ τὸ κεκμηκὸς σῶμα ἐπιβουλεύεται ή ἀγρία ἐπίθεσις τῶν ἀφηνῶν αὐτῶν τεράτων, ἔτυχε καθεὶς νὰ ὄνειροπολήσῃ τὴν δρόσον και τὴν ἡρεμὸν ἀνάπαυσιν τῶν ὑπερβορείων χωρῶν. Φεῦ! μάταιος και ἀνέφικτος πόθος! Οὐδ' αὐταὶ αἱ χῶραι εἶνε ἀπηλλαγμέναι τῶν τοιοῦτων νυκτερινῶν ἐνοχλήσεων. Ὁ γάλλος περιηγητὴς Ἐνώ, ὁ ἐπιχειρήσας πρὸ τινῶν ἐτῶν τολμηρὰν ἐκδρομὴν μέχρι Λαπωνίας, βεβαίως ὅτι ἀποφασίσας νὰ κοιμηθῇ ἐν ὥρᾳ θέρους εἰς τὸ ὑπαιθρον, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν μεμολυσμένην ἀτμόσφαιραν τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τὸς τῆς σκηνῆς τῶν φιλοξενούντων αὐτὸν Λαπῶνων, προτεβλήθη ὑπὸ σμήνους κωνῶπων, ὧν ή ἀγριότης ὑπερέβαινε κατὰ πολὺ τὴν αὐτῶν ἐντόμων τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν. Ἡ πᾶσχοςα ἀπανταχοῦ ἐκ τῶν κακοτρόπων αὐτῶν μικρῶν ὄντων ἀνθρωπότης ἀνέκαθεν ἀσχάλλουσα και ἀπορούσα ἐρωτᾷ δικαί ἐπλάσθησαν αὐτὰ

και τίνα σκοπὸν πληροῦσιν ἐν τῇ Δημιουργίᾳ. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην εἰσέτι δὲν ἐδόθη ἀπάντησις: οὐχ ἤπτον Σουηδὸς τις φυσιοδίφης ἐπιχειρήσῃ ποτε νὰ ἐξαγνίσῃ τοὺς μισητοὺς κῶνωπας και τοὺς ἀποτρόπαιους κόρεις ἰσχυρίζομενος ὅτι διὰ τῶν ἀνεπαισθητῶν ἀφαρμάξεων σώζουσι πολλοὺς ὑπερκαρμικούς ἀπὸ ἐνδεχομένης κατὰ τὸν ὕπνον συμφορῆσεως ή ἀποπληξίης. Ἄγνωστον κατὰ πόσον ἀληθεύει ή ἀλλόκοτος αὕτη ὑπεράσπισις: τὸ βέβαιον εἶνε ὁμως ὅτι και ἂν κατὰ πάντα ἦτο σύμφωνος μετὰ τὴν ἀλήθειαν, αὐτοὶ πρῶτοι οἱ διασωζόμενοι δὲν θὰ ἐπέιθοντο νὰ ὀφείλωσι χάριτας πρὸς τοὺς ἀποτρόπαιους αὐτοὺς φλεβοτόμους. Τῇ ἀληθείᾳ ἂν ἀναλογισθῇ τις ὁποῖον πραγματικὸν φόρον αἵματος πληρώνει πρὸς αὐτοὺς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀντὶ τῆς λίαν προβληματικῆς εὐεργεσίας των, ἂν ἀναλογισθῇ ὅτι τὸ αἷμα τὸ ἐκμυζώμενον καθ' ἡμέραν καθ' ἅπασαν τὴν γῆν παρὰ τῶν διαφόρων ἀπλήστων ἐντόμων δὲν ἐχύθη ἴσως εἰς οὐδεμίαν μυριόνηκρον μάχην, δικαιοῦται νὰ ἐχθαίρῃ τοὺς μικροὺς αὐτοὺς αἰμοδιψεῖς τυράννους τοῦ θέρους περισσότερο ἀπὸ τὸν Ταμερλάνον και πάντα ἄγριον κατακτητὴν. Διὰ τοὺς φύλλους δὲν ὑπάρχει ἐλαφρυντικός τις ἰσχυρισμὸς τῆς ἐπιστήμης, ἐκτὸς ἂν συμπεριλαμβάνωνται και αὐτοὶ εἰς τὴν γενικὴν κατηγορίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοίων των ἐντόμων. Ὑπάρχει ὁμως δι' αὐτοὺς μία παράδοσις ἐλληνική, ἣτις ἐπὶ καιρὸν εἶνε ἐνταῦθα ν' ἀναγραφῇ. Μίαν ἡμέραν ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν μετὰ τῶν μαθητῶν του εἶδε γυναῖκάς τινας ἐν ὄκηρῃ ἰσταμένας. Ἡ ἀκηδεῖα εἶνε ἐν τῶν θανασίμων ἀμαρτημάτων και διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀνθρώπων ἐλυπήθη.

— Διατί στίκουν ἀργαί; ἠρώτησεν.

— Διότι δὲν ἔχουν καμμίαν ἀσχολίαν.

— Ἄ! τότε θὰ στείλω ἐγὼ εἰς αὐτὰς ἀσχολίαν!

Και ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον. Σμήνος φύλλων ἐπέσειεν αἴφνης κατὰ τῶν ὀκηρῶν γυναικῶν και αἱ πρῶν ἀδρανεῖς χεῖρές των ἀνέλαβον ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης πυρετώδη ἐργασίαν. Ὅστε, ἂν ή παράδοσις δὲν ψεύδεται, εἰς τὴν γυναῖκα ὀφείλομεν παρεκτός τοῦ προπατορικῶ ἀμαρτήματος και τὸ δεινὸν αὐτό, ἐξ οὗ ταλαιπωρεῖται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Πλὴν ἂς ἡμεθα δίκαιοι ή πρόξενος αὐτοῦ γυνὴ τιμωρεῖται πολὺ ὀδυνηρότερον ή ὁ ἀνὴρ διὰ τὸ νέον αὐτῆς σφάλμα.

Ἄλλ' ή ἐντομολογία παρέσυρεν ἡμᾶς ἐπὶ πολὺ, καιρὸς δὲ εἶνε νὰ στραφῇ ὁ λόγος ἡμῶν περὶ θέματα τερπινότερα. Διότι εὐτυχῶς ἂν τὸ θέρος ἔχῃ τὰς ἐνοχλήσεις του, ἔχει ἀφ' ἑτέρου και τὰ δῶρά του, ἕτινα παρασκευάζει τὸ μέγα ἐργαστήριον τῆς φύσεως, ἐνόσω διαρκεῖ ή λεληθυῖα ἐπώκαις τοῦ χειμῶνος και τὸ θαλερὸν σφρί-

γος τῆς ἀνοιξείας. Τὸ ἔαρ ποιητικώτερον παρέχει ἡμῖν χρώματα και ἀρώματα ἀνθῶν τὸ θέρος ὑλιστικώτερον χορηγεῖ εἰς τὴν γεῦσιν τὴν ἀπόλαυσιν τῶν εὐχόμενων καρπῶν του. Ἴδετε τὰ ὀπωροπωλεῖα: μέχρι τῆς χθὲς ὁ μόνος πλοῦτος των συνίστατο εἰς μερικὰ σκληρὰ κάρυα και ἀμύγδαλα, εἰς μερικὰ κάστανα και ἰσχνὰ δαμάσκηνα, εἰς ρόδια τίνα, ὡσεὶ ἐκ ναστοχάρτου, εἰς βάλους σταφίδος ὡσεὶ ὀρυκτῆς ἐκ τῆς πολυκαίριος, εἰς πορτοκαλλία τίνα ὧν ή ὑπὸ παχὺν φλοιὸν ὑποκρυπτομένη σὰρξ εἶνε σπογγώδης και ἄνευ ὀποῦ. Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ θέρος ἀρχεται παρέχον τὰ πολυειδῆ του δῶρα κατὰ ὄψεις και περιόδους και πρῶτα πρῶτα ἐμφανίζονται μετὰ τοῦ σωροῦ τῶν ξηρῶν καρπῶν ὡς πρωτόλεια τῆς θερινῆς παραγωγῆς τὰ κιτρινωπὰ μέσπιλα. Δὲν εἶνε πολὺ εὐχάριστος ή ὑπόξινος γεῦσις των, ἄπαγε! ἀλλ' εἶνε ή πρώτη νωπὴ ὀπώρα και ή ἐμφάνισις της εἶνε παρήγορος ὑπόσχεσις. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐμφανίζονται ἡμῶν τὰ εὖσμα χαμαικέρασα και τὰ ροδοκόκκινα κεράσια: ἐκεῖνα σπάνια, ἀκριθὰ, ἐντὸς καλαθίσκων προωρισμένα διὰ τὰς τραπέζας τῶν ἀβροδιαίτων, ταῦτα ἄφθονα, δημοκρατικώτερα, εὐφραίνοντα τὴν ὄρασιν ὅτε κρέμανται ὡς κοράλλινα ἀθύρματα ἐντὸς τοῦ βαθέος πρασίνου φυλλώματος τοῦ δένδρου των, πρὶν θέλῃωσι τὸν οὐρανίσκον. Καίτοι δὲ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ἄλλοις τε ἐπὶ ζητημάτων γαστριμαργίας καλοὶ ἐκτιμηταί, παραδόξως καταφρονοῦσι τὸν καρπὸν τούτου, λέγοντες ἐν παροιμίᾳ ὅτι ὁ χειρότερος καρπὸς εἶνε τὸ κεράσιον (κεράζ), τὸ χειρότερον πτηνὸν εἶνε ή χῆν (κάζ) και ὁ χειρότερος ἀνθρωπος ὁ Λαζὸς (Λάζ), οὐχ ἤπτον τὰ κεράσια, δι' ὧν ἐπροίκισε τὴν Εὐρώπην ὁ περιβόητος Λούκουλλος ἐξ Ἀρμενίας μετενεγκὼν τὸ δένδρον, ὡς ἱστορεῖται, εἶνε καρπὸς ἀγαπητὸς παρ' ἡμῖν. Οἱ μικροὶ πυρῆνες των συναζόμενοι χρησιμεύουσιν ὡς ἀντικείμενον παιδιῶν εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη, εἰς δὲ τὰ δημοτικὰ μας ἔσματα τοῦ Μᾶη τὰ κεράσια εὐκαρμόστως ὁμοιοκαταληκτοῦντα μετὰ τὰ κοράσια διαδραματίζουσι μέρος ἐπίσημον. Μετ' αὐτὰ ἔρχονται τὰ βερύκοκκα, τὰ δαμάσκηνα, τὰ ἄπια, τὰ μήλα, οἱ πέπωνες και ὕδροπέπωνες, τὰ ροδάκινα, τὰ σύκα, ὧν ἕκαστον ἐκ περιτροπῆς κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἕως ὅτου ἐπισκιάσῃ τὰ πάντα ή ἐμφάνισις τῆς σταφυλῆς, ἡγεμονίδος κεκρηγμένης τῶν καρπῶν, ἥς ή βασιλεῖα διατηρεῖται και ἐπὶ χρόνον μακρότερον. Ἄν δὲ ἀπὸ τῶν ἀθρῶν τούτων ἐντροφημάτων τῆς γεύσεως μεταπέσωμεν εἰς τὰ πεζώτερα ἀλλὰ χρησιμώτερα προϊόντα τῆς κηπουρικῆς, θὰ εὐρωμεν δαψίλειαν ἔχουσιν εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν μαγειρικῶν κύκλων. Δὲν εἶνε ἀνάγκη ν' ἀπακριθῆσωμεν τὰ ποικίλα εἶδη τοῦ χλωροῦ

φορτίου, ὅπερ περιάγουσιν ἐπὶ τῶν νότων μεθ' ὑπομονῆς τὰ ταλαίπωρα ὄναρκα καθ' ἑκάστην πρωϊάν, ἀναγγέλλουσι δὲ δι' ἡχηρᾶς φωνῆς οἱ πλανόδιοι λαχανοπῶλαι· καθὲς γινώσκει ὅποιαν εὐχάριστον ποικιλίαν ἐπιφέρει εἰς τὰ ἐδέσματα ἢ ἄφθονος αὐτῆ παραγωγή τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Παραλείπομεν τοὺς σικυούς, καὶ τὸν δροσερόν ὀπόντων, τὸ παγωτὸν τῶν πτωγῶν ὡς θὰ ἡδύνατό τις νὰ τοὺς ἀποκαλέσῃ, οὗς ἐξ αποστέλλει πρώτη ἡ Σύρος, ὁ ἐξυμνηθεὶς παρὰ τοῦ Ὁρφανίδου ἀύχμηρός σκόπελος τοῦ Αἰγαίου, ἡ Σύρος, ἥτις μὴ ἀρκουμένη εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐπὶ τῆς ἐν γένει ἐμπορικῆς ἀγορᾶς, δρᾶ ἐπαισθητῶς καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν ἐν Ἀθήναις ἐδωδύμων, πέμπουσα πρὸς πώλησιν τὰ πρωϊμώτατα προϊόντα τῶν λεπτογείων κήπων τῆς Ἀξίας ὅμως ἰδιαιτέρως μνείας εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ ντομάτα, τὸ χάριμα τοῦτο τοῦ μαγειρείου, τὸ εὐεργετικώτατον προϊόν τῆς τροφοδοτικῆς γῆς, τὸ ἀπαραιτήτων ἐφόδιον πάσης ἐστίας, τὸ θέλγον καὶ τὸν πτωχὸν ἐργάτην, ὅστις περιόρτος ἐκ τοῦ ἰδρώτος καταβροχθίζει μὲ ὄρεξιν ὑπὸ τὴν σκιάν τὸ λιτόν του πρόγευμα παρὰ τὸ πεζοδρομίον καὶ τὸν πολυτάλαντον λίχνον ὅστις ἐντροφᾷ εἰς τὴν πλουσίαν του τράπεζαν ἀπογευόμενος τὰ κερυκεύματα, ὅσα σοφός τις τῆς μαγειρικῆς μύστης ἐπιτηδείως χάριν αὐτοῦ παρασκευάζει ἢ ντομάτα, ἥτις καὶ μετὰ τὴν ἐξοφάνισιν τῆς ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχῃ τὰς σημαντικὰς ἐκδουλεύσεις τῆς ἐν εἴδει πολτοῦ ὑπερύθρου, μετὰ στοργῆς παρασκευαζομένου ὑπὸ τῆς φιλεργοῦ οἰκοδεσποίνης. Καὶ ὅμως ὅπως ὄλαι αἱ ἐπωφελεῖς ἀνακαλύψει αἱ εἰς τὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος συντελοῦσαι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ κονδύλου αὐτοῦ, — στρόγγυλον τοῦ λυκοπερικοῦ, κατὰ τὴν βοτανικὴν, ἥτις ἔχει τὴν μανίαν ν' ἀλλοιωθῇ μέχρι τοῦ ἀκαταλήπτου τὰ κοινὰ ὀνόματα, συγγενούς τῆς πατάτας (στρόγγυλον τοῦ κονδυλοφόρου) καὶ τῆς μελιτζάνης (στρόγγυλον τοῦ ἐδωδύμου) πάντων ἐκ τοῦ γένους τῶν σολανοειδῶν — πολὺ ἐβράδυνε νὰ γείνη πάγκοινος ἕνεκα τῆς δυσπιστίας ἢ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ κοινού. Ἐν τῇ χώρᾳ μας ἡ εἰσαγωγή αὐτῆς δὲν χρονολογεῖται ἀπὸ πολλοῦ σχετικῶς. Ἐν Ἀθήναις εἰσήχθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος παρὰ τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν, καὶ τόσον ἡγνοοῦντο αἱ ἰδιότητες αὐτῆς, ὥστε κατ' ἀρχὰς οἱ κάτοικοι κατεσκευάζον ἐξ αὐτῆς γλύκισμα! Εἰς δὲ τὸ Πήλιον καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐμφύτευσιν τῆς ἐκόπητο καὶ ἡσθίετο ἄωρος, ἀπεξέριπτο δὲ ἡ ὄριμος ὡς σεσηπιῦα καὶ ἄχρηστος! Ἀλλ' ἀγῶνα σφοδρότερον καὶ πεισματωδέστερον ἐδέησε νὰ ὑποστῇ τὸ γεώμηλον πρὶν ἢ εἰσαχθῇ εἰς Εὐρώπην καὶ καταστῇ ἡ πρόχειρος καὶ εὐθηνὴ τροφή τόσον μυριάδων ἀπόρων. Ἐχρησάσθη πρὸς τοῦτο ἡ ἀκατάβλητος ἐπιμονὴ τοῦ ἀγα-

θοῦ Παρμαντιέ, εἰς ὃν οἱ συμπολιταίτου εὐγνωμονοῦντες ἴδρυσαν ἀνδριάντα πρὸ μικροῦ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐστέφη διὰ τῆς νίκης ὁ φιλόανθρωπος αὐτοῦ ἀγών. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ γεώμηλον εἰσήχθη πολὺ μεταγενέστερον, πρῶτος δὲ φροντίσας περὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς καλλιέργειας τοῦ ὑπῆρξεν ὁ αἰοδιδμος Κυβερνήτης. Διηγοῦνται μάλιστα τὸ ἐξῆς ἀνεκδοτόν. Ἄμα τῇ ἀφίξει εἰς Νικόπλιον φορτίου γεωμήλων, ὅπερ εἶχε περραγγεῖλαι, παρεκάλεσε τοὺς γεωκλήμονας καὶ γεωργούς νὰ παραλάβωσι δωρεὰν ποσὸν τι ἐξ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνοι δυσπιστοῦντες πρὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὰ ὄφελος τοῦ ἀγνώστου προϊόντος ὤκνησαν καὶ ἡ διαφορά ἤσθησαν. Τότε ὁ Καποδίστριας κατέφυγεν εἰς στρατήγημα τιμῶν τὴν εὐφυίαν του καὶ ἐμφαίνον τὴν ὀξυδέρκειαν μεθ' ἧς διεγίνωσκεν ἐν πολλοῖς τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα· διέταξε ν' ἀποθιβάσθῃ τὸ φορτίον εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔταξε δῆθεν φρουρούς περὶ αὐτὸ πρὸς ἀσφαλῆ φύλαξίν του· οἱ περιφρονήσαντες τότε τὰ δωρεὰν παρεχόμενα αὐτοῖς γεώμηλα, μόλις τὰ εἶδον φρουρούμενα, ἔσπευσαν νὰ τὰ ὑπεξαίρῃσιν διὰ νυκτός· οὕτω, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα, διὰ νὰ εἰσαχθῇ βαθμηδὸν καὶ γενικευθῇ ἡ χρῆσις τοῦ γεωμήλου εἰς τὴν πατρίδα μας, παρίστη ἀνάγκη προηγουμένης συγκαταβατικῆς παραβάσεως μιᾶς τῶν περραγγελιῶν τοῦ Δεκαλόγου!

Πλὴν ὅπως ἐπέλθωσι τὰ δῶρα ταῦτα τοῦ θέρους, ὅπως ὠριμάσῃ κανονικῶς καὶ ἐγκαίρως ὅπως κρεμασθῇ πέπειρος ἀπὸ τοῦ εὐθαλοῦς βλαστοῦ τῆς ἀμπέλου ὁ βότρυς τῆς σταφίδος, τοῦ πολυτιμοτάτου τῆς χώρας μας προϊόντος, ἀπαιτεῖται θερμότης. Ἡμερᾶ τῇ ἡμέρᾳ αἱ πρόφην ἄστονοι ἡλιακὰ ἀκτίνες ἀποκτῶσι σθένος· ὁ ὑδράργυρος τοῦ θερμομέτρου ἀνέρχεται ὀλονέν· ὁ καύσων καθίσταται ἀφόρητος. Ἀνεύχθεν αἱ Ἀθηναῖαι πολλὰ ἐπασχον ἐκ τοῦ θερινοῦ καύσανος· ἀλλ' ἰδιαζόντως εἶνε ὑποκειμένη εἰς αὐτὸν ἡ νέα πόλις, κακῶς χαρραχθεῖσα καὶ ἀκαταλήτως πρὸς τὸ κλίμα τοῦ τόπου ρυμοτομηθεῖσα ὑπὸ τῶν γερμανῶν μηχανικῶν. Ἀναλόγως πρὸς τὰς ἡδούς, σχετικῶς εὐρείας καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἀναπεπταμένως εἰς τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου ἰδίως αἱ οἰκοδομαὶ εἶνε χθαρμαλαί, ἐπομένως δὲ ἡ σκιά ὀλίγη· αἱ δένδρφυτεῖαι σπανίζουσι καὶ τὰ ὕδατα δὲν ἀφθονοῦσιν· τὸ ἔδαφος πυρακτοῦται· τὰ θερμὰ μόρια τῆς στροβιλιζομένης κίνεως εἰσδύουσι ὀδυνηρῶς εἰς τὰ βλέφαρα τοῦ διαβάτου. Κατὰ τὰς ὥρας τῆς μεγίστης ἐντάσεως τῆς θερμότητος ἡ κίνησις καὶ ἡ ζωὴ αὐτῆ φαίνεται παύουσα ἐπὶ τινος ὥρας καὶ ἡ μεσημβρινὴ ἀνάπαυλα ἐπιβάλλεται ὡς ἀνάγκη. Ὁ ἰδρῶς ρεεῖ ἀφθονος, ὁ ὀργανισμὸς χαλαροῦται, ἡ κόπωση καταλαμβάνει τὸ πνεῦμα, ἀκατάσχετος δ'

ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ψυχῇ ὁ πόθος τῆς δρόσου καὶ τοῦ ἀέρος τῆς ἐξοχῆς. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας οἱ εὐποροὶ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν πολὺ πρὶν ἢ ἐπιστῇ ἡ ὥρα τῶν κυνικῶν καυμάτων ἀπεσύροντο πανοικεῖ εἰς τὰς ἀνά τὴν πεδιάδα ἐσπαρμένας μικρὰς ἀγροτικὰς ἐπαύσεις, ἐνθα διέμενον μέχρι τέλους τῆς συγκομιδῆς· ἔκλειον τὰς ἐν τῇ πόλει οἰκίας τῶν καὶ τὰ ἐργαστήριά τῶν ἀμέριμνοι, διότι ἡ ἐξουσία τοῦ ζαμπίτη, τοῦ ὄθωμανοῦ διοικητοῦ, ἐπηγρύπνει τελεσφόρως ἐπὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας καὶ ἂν ἐπήρχετο εἰς τὸν νοῦν κακοποιοῦ τινος ἡ ἀρδαιατὰ, ὡς ἐλέγοντο οἱ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως διαμένοντες καὶ ἐνίοτε εἰς ληστρικὰς πράξεις ἐπιρρεπεῖς ὀπλίται, ἢ ὄρεξις τῆς κλοπῆς, ἡ ἀγγόνη δὲν ἐβράδυνε νὰ στηθῇ διὰ νὰ τιμωρηθῇ μετὰ συνοπτικῆν διαδικασίαν ὁ δράστης. Ἐν περιστατικῶν ἀξιοσημείωτον τῆς τοιαύτης ἐτησίου ἐξόδου τῶν Ἀθηναίων ἦτο καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ ἀρχοντικαὶ οἰκογένειαι μετέβαινον ἐφ' ἵππων εἰς τὰς ἐξοχὰς τῶν ἀπαξιούσαι νὰ μεταχειρισθῶσι διὰ τὴν μεταφορὰν ὑποζύγια ταπεινότερα, καὶ ἐπειδὴ τόσοι πολλοὶ ἵπποι δὲν εὐρίσκοντο πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν μιᾶς οἰκογενείας, ἐδανείζετο αὕτη ἐξ ἄλλων συγγενικῶν, καὶ ἡ ἀναχώρησις τοιουτοτρόπως ἐνηργεῖτο ἐκ περιτροπῆς καὶ οὐχὶ ταυτοχρόνως. Βραδύτερον, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους καὶ τὸν βαθμικῶν συνοικισμὸν τοῦ Πειραιῶς, οἱ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας ἀπέκτησαν ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τούτῳ ἐνδιαίτημα θερινῆς ἀναψυχῆς, παρέχον ζωογόνον ἀέρα τῆς θαλάσσης καὶ εὐκολίαν διὰ τὰ θαλάσσια λουτρά. Ἡ μάστιξ τῶν ἀμαξηλατῶν ἐκρότει ἀδικόπως παρὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς πόλεως, διότι, ἐννοεῖται, τότε ἡ μεταφορὰ ἐνηργεῖτο μόνον δι' ἀμαξῶν· ἤχουν αἱ φωναί: «Ἄλλος γιὰ τὸν Περαιᾶ!» καὶ ἀφοῦ ἡ ἀμαξὰ ἐπληροῦτο μέχρι ἀποπνιγμοῦ, ἀνεχώρει καλπάζουσα. Τὸ ἀγῶγιον ἦτο εὐθηνόν· πενήτηντα λεπτὰ ἐπλήρωνεν ἕκαστος ἐπιβάτης διὰ τὰς πρώτας θέσεις, τεσσαράκοντα δὲ διὰ τὰς δευτέρας. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θέρους ἡ Τερψιθέα τοῦ Πειραιῶς ἔσχε τὰς λαμπρὰς τῆς δόξης τῆς ἡμέρας καὶ ὅτε ἀκόμη, τῆς συγκοινωνίας ἀναπτυχθείσης, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεδήμουν ἀθροῖοι πρὸς θερινὴν διαμονὴν εἰς Αἴγινα, εἰς Πόρον, εἰς Ὑδραν, εἰς Σπέτσας. Οἱ ἀπορώτεροι προετίμων διὰ τὰ θαλάσσια λουτρά τὸ Φάληρον, ὅχι τὸ νέον τὸ τεχνικῶς ἀνακύψαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, τὸ ζῶν φαντασιώδη καὶ ἐπιπλαστον βίον διαλείποντος ἠλεκτρικοῦ φωτός, ἀτερπῶν θεαμάτων καὶ γαλλικῶν συνδιαλέξεων, τὸ θεωρούμενον ἀνεύχθεν ὡς ἐστία πυρετῶν ἐπὶ τοσούτον ὥστε οὐδεὶς ἀγρότης ἐτόλμα νὰ διανυκτερεύσῃ ἐν αὐτῷ ἀψηφῶν τὸν νοσογόνον του ἀέρα· ἀλλὰ τὸ παλαιὸν Φάληρον, ὅπου ἀκόμη

καὶ σήμερον μακρὰ φορτηγὰ ἀμάξια μεταφέρουσι καθ' ἐσπέραν φυρμὸν συμπαγῆ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν χάριν λουτρῶν, ὅπου ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς ἀμφιλύκης παρὰ τὰς ἀμώδεις αὐτοῦ παραλίας διακρίνει συνταράσσοντα τὰ γαλήνια ὕδατα σμήνη ἀνήσυχα καὶ θορυβώδη Ναιιάδων λευκοχιτώνων καὶ Τριτώνων ἐν ἀδαμιαίᾳ περιβολῇ. Τὸ παλαιὸν Φάληρον ἡγάπα πολὺ καὶ ἡ ἀειμνηστος βασίλισσα Ἀμαλία, ἥτις αὐτοῖσι μετέβαινε χάριν θαλασσιῶν λουτρῶν καὶ τὸ θέρος, ὀρθραϊάτατα, ἐγειρομένη τοῦ ὕπνου τὴν τρίτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν· εἰς αὐτὴν δὲ ὀφείλεται καὶ ἡ κατασκευασθεῖσα ἕως ἐκεῖ καλὴ ὁδὸς μετὰ τῆς ἐν αὐτῇ δένδρστοιχίας. Μέρη ἐξαίρετα πρὸς θερινὴν διατριβὴν διὰ τὴν εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος τῶν, διὰ τὴν χλοερότητά τῶν, διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων τῶν ἦσαν πάντοτε καὶ αἱ παρὰ τὰς ὑπώρειας τοῦ Πεντελικοῦ κόμης τῆς Κηφισίας, τοῦ Ἀμαρουσίου, τοῦ Χαλανδρίου. Εἰς Κηφισίαν διέτριβεν ἐνίοτε καὶ ὁ βασιλεὺς Ὁθων περιφερόμενος μὲ ἀπλοῦν ἐπὶ κεφαλῆς σκιάδιον ὑπὸ τὸν ἱστορικὸν πλάτανον, αὐτοῖσι δὲ ἀνήγειρον ἔκτοτε χαριέσσας θερινὰς ἐπαύσεις πολλοὶ τῶν εὐπορούντων. Δὲν ἐγένετο ὅμως εἰμὴ βραδέως κέντρον ἐξοχικὸν προσίτον εἰς τὸ πλῆθος, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς ἑλλιπούς συγκοινωνίας, τὸ δὲ διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐλυμαίνοντο τὰ περίχωρα τῆς πρωτεύουσας λησταὶ ἐπιφοβοί. Οὐχὶ σπανίως ὁ Μπίμπιτης καὶ ὁ Νταβέλης, οἱ ἐπισημότεροι αὐτῶν, ἐνεφανίζοντο ἀπρόσκλητοι μεταξὺ τοῦ ἡμίλου τῶν δαιτυμόνων συμποσιαζόντων εἰς τὰς παρὰ τὴν κόμην γραφικὰς τοποθεσίας ἢ κατελάμβανον τὴν ὁδὸν καὶ ἐλθόντες τοὺς διαβάτας ἐγγύτατα τῆς πρωτεύουσας.

Ἐνταῦθα θὰ ἦτο καιρὸς νὰ λαλήσω περὶ τῶν διασκευάσεων καὶ τῶν νυκτερινῶν τῶν Ἀθηνῶν θεαμάτων· ἀλλ' ἀναβάλλω τὰ περὶ αὐτῶν εἰς προσεχῆς κεφάλαιον τῶν χρονικῶν μου, διότι ὑπὲρ τὸ δέον ἐξετάθη τὸ παρὸν καὶ πολὺ φοβοῦμαι μήπως ὅσοι τῶν ἀναγνωστῶν δὲν ἤκουσαν ἐφέτος τὸν τέττιγα, περὶ οὗ ἐν ἀρχῇ ἔλεγον, δὲν ἔχουν ἀνάγκη πλέον νὰ τὸν ἀκούσωσιν, ὑποστάντες τὴν ἀκρόασιν τῆς παρούσης ἀτελευτήτου λέσχης.

ΧΑΡ. ΑΝΝΙΝΟΣ.

Διὰ τινος ἀνθρώπου ἡ ἀνάγνωσις εἶνε ἀχρηστος, διότι αἱ ἰδέαι διέρχονται διὰ τοῦ ἐγκεφάλου τῶν, ἀλλὰ δὲν ἀφίνουσιν ἔχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΥ Β'

Ὁ γάμος τοῦ Φριδερίκου πρὸς τὴν πρωτότοκον θυγατέρα τῆς βασιλείσσης τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίαν ὑπῆρξεν ἀληθῆς ἔνωσις καρδιῶν. Ἡ Ἀγγλίς πριγκίπισσα ἤρσεν αὐτῷ ἀπ' ἧς ἡμέρας τὴν εἶδε τὸ πρῶτον. Τὸ δημοσιευθὲν ἡμερολόγιον τῆς βασιλείσσης Βικτωρίας ἀναφέρει ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Σεπτ. 1855· «Σήμερον ἡ ἀγαπητὴ ἡμῶν Βικτωρία ἐμνηστεύθη τῷ πρίγκηπι τῆς Πρωσίας Φριδερίκῳ, ὅστις ζενίζεται παρ' ἡμῶν ἀπὸ 15 ἡμερῶν. Τῇ 20 ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν τὴν αἴτησίν του, ἀλλ' ἔνεκεν τῆς ἄκρας νεότητος τῆς Βικτωρίας ἐδισταζόμεν ἐὰν ἐπρεπε νὰ ὁμιλήσωμεν εὐθὺς μετ' αὐτῆς ἢ νὰ περιμείνωμεν τὴν ἐπάνοδόν του. Ἀλλ' ὅτε σήμερον ἀνηρχόμεθα εἰς τὸν λόφον Κραίγνα-Βάν, ὁ πρίγκηψ ἔκοψεν ἄνθος σημαίνον εὐτυχίαν, τὸ ἔδωκε τῇ Βικτωρίᾳ, προσέθηκε δὲ κατὰ τὴν ἐπάνοδον νύξεις περὶ τῶν ἐλπίδων του, αἵτινες ἐπληρώθησαν τάχιστα». Ὁ δὲ πρίγκηψ Ἀλβέρτος ἔγραψε τῇ 2 Ὀκτωβρίου· «Οἱ δύο νέοι εἶνε κατερωτευμένοι, ὁ δὲ Φριδερίκος μᾶς συνεκίνησε διὰ τῆς ἀγνότητός του, τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς ἀφιλοκερδείας. Δάκρυα ἔρρευσαν πολλά». Ὅτε ἐκ Λονδίνου ὁ πρίγκηψ ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους, ἡ αὐτοκράτειρα Εὐγενία ἔγραψε περὶ αὐτοῦ· «Εἶναι ὠραῖος ὑψηλὸς ἀνὴρ, ὑπερέχων κατὰ μίαν ὄλην κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος, εὐλύγιστος, ξανθός, Γερμανὸς οἷοι οἱ εἰκονιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Τακίτου, ἱπποτικῶς ἀθρὸς τοὺς τρόπους, ἔχων ἔκφρασιν Ἀμλέτου ἐπὶ τῆς μορφῆς. Ὁ συνοδεύων αὐτὸν στρατηγὸς Μόλτκε εἶναι σιωπηλός, ἀλλ' οὐχὶ ὄνειροπόλος. Προσέχει εἰς ὅλα, ἐκπλήττει δὲ πάντας διὰ τῶν εὐστόχων του παρατηρήσεων. Ἐπιβλητικὴ φυλὴ αὐτοὶ οἱ Γερμανοί. Ὁ Λουδοβίκος λέγει ὅτι εἶνε ἡ φυλὴ τοῦ μέλλοντος. Ἀλλὰ δὲν ἐφθάσαμεν ἔτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο». Ὁ δὲ Ναπολεὼν ἔγραψε τῇ βασιλείσῃ Βικτωρίᾳ· «Ὁ πρίγκηψ ἤρσεν ἡμῖν πολὺ, οὐδ' ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ καταστήσῃ εὐδαίμονα τὴν μνηστῆν του. Φαίνεται κεκτημένος πάσας τὰς ιδιότητας, αἵτινες προσήκουσιν εἰς τὴν ἡλικίαν του καὶ εἰς τὸν βαθμὸν του. Προσεπαθήσαμεν νὰ καταστήσωμεν εὐάρεστον τὴν ἐν Παρισίοις διατριβὴν του· ἀλλ' αἱ σκέψεις του ἐστρέφοντο διηλεκτικῶς πρὸς τὸ Οὐίνδσωρ».

— Τὰς φοβερὰς σκηνὰς τῶν πεδίων τῆς μάχης εἶδε τὸ πρῶτον ὁ Φριδερίκος, βασιλικὸς τότε πρίγκηψ τῆς Πρωσίας, κατὰ τὸν δανικὸν πόλεμον τῷ 1864, τὴν δὲ ἐνεποίησαν αὐτῷ αἰσθησιν, ὥστε πρώτη του φροντίς ὑπῆρξεν ἡ ἰδρυσις ταμείου ὑπὲρ τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν τῶν θανόντων καὶ πηρωθέντων. Κατὰ τὴν ἐ-

πάνοδον εἰς Βερολίνον, εἰς τὸ συγχαρητήριον τοῦ δημάρχου προσφώνημα ἀπεκρίθη· «Ἐν τῇ χαρᾷ ἐπὶ τῇ νέᾳ κτήσει δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας, ὧν εὐέλπιδας υἱὸς ἀνήρπασαν οἱ ἐφετεῖνοὶ ἀγῶνες». Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1866 κατὰ τῆς Αὐστρίας ὁ Φριδερίκος, καίπερ κρίνας ὡς ἀρχηγὸς τῆς δευτέρας στρατιᾶς τὴν μάχην τῆς Σαδόβας, ἀπέφυγε πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ θίξῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ οἴκου τῶν Ἀψβούργων καὶ τῶν αὐστριακῶν λαῶν. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ νοτιογερμανικοῦ στρατοῦ, συνετέλεσε δὲ διὰ τοῦ ἀπροσμάχητος ἀξιαγάστου ἤθους εἰς τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν Βαυαρῶν, τῶν Βυρτεμβεργίων, τῶν Βαδαιῶν πρὸς τοὺς Πρώσους. Αὐτὸς ἠνοῖξε τὰς πύλας τῆς Γαλλίας διὰ τῆς μάχης τοῦ Βαϊσεμβούργου, αὐτὸς μετὰ δύο ἡμέρας συνέτριψε τὸν ἐκλεκτὸν στρατὸν τοῦ Μακ-Μαὼν ἐν Βέρτ. Τὸ ὄνομά του συνεδέθη ἀναποσπᾶστως πρὸς τὰ κλέη τοῦ Σεδᾶν καὶ τῆς πολιτορκίας τῶν Παρισίων, ἐπανῆλθε δ' ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐκστρατείας φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ στρατάρχου. Οἱ στρατιῶται τὸν ἐλάτρευον ἔνεκεν τῆς εὐπροσηγορίας καὶ φιλάνθρωπίας του, ὡς ἄγγελον δὲ παρήγορον τὸν ἔβλεπον οἱ τραυματῆται ἐν τοῖς νοσοκομείοις.

— Τὰ τέκνα του ἐπαίδευσεν ὁ Φριδερίκος μετ' ἄκρας ἀυστηρότητος. Ὅτε ἐπεμφε τοὺς υἱοὺς του εἰς τὸ ἐν Κάσσελ γυμνάσιον, παρήγγειλε ρητῶς νὰ φέρωνται πρὸς αὐτοὺς οἱ καθηγηταὶ ὡς πρὸς τοὺς λοιποὺς μαθητάς. Τὴν σύζυγον τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ του, τὴν νῦν αὐτοκράτειραν, ἡγάπα καὶ ἐτίμα μεγάλως ἔνεκεν τῆς ἐπιμελείας ἣν ἀφιέρου εἰς τὴν παιδείαν τῶν τέκνων τῆς. Μίαν ἡμέραν ὁ πενταετής ἐγγονὸς του προσῆλθε δακρυρροῦν. «Τί ἔχεις;» ῥώτησεν ὁ Φριδερίκος — «Δὲν μοῦ ἔδωκεν ἡ μητέρα ὀπωρικά, ἀπήντησε τὸ παιδίον, διότι δὲν ἤθελα νὰ χαιρετίσω εἰς τὸν περίπατον» — «Καλὰ ἔκαμεν, υπέλαβεν ὁ πάππος. Σκέψου ὁποῖα ἐντροπὴ διὰ τὸν αὐτοκράτορα νὰ λέγουν οἱ κάτοικοι τοῦ Βερολίνου ὅτι εἶσαι τόσο ἀτακτος, ὥστε δὲν θέλεις νὰ χαιρετίσης».

— Ὅσάκις ὠμίλησεν ἐν δημοσίαις ἑορταῖς ὁ Φριδερίκος ἐξέφρασε πάντοτε ὑψηλὰ νοήματα ἐν εὐγενεῖ γλώσσῃ. Οἱ λόγοι του κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Κολωνίας, κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ Στάϊν, κατὰ τὸν πανηγυρισμὸν τοῦ Λουθήρου, κατὰ τὰς πανεπιστημιακὰς τελετὰς τῆς Κενιζβέργης καὶ τῆς Ἀϊδελβέργης διήγειραν εὐφρόσυνον ἡχῶ ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Γερμανίας. Τὰς καρδίας ἤξευρε νὰ κατακτᾷ καὶ ἐν ξέναις χώραις, δημοτικώτατος δ' ἰδίως ἐγένετο ἐν Ἰταλίᾳ, ἀπ' οὗτου σπεύσας εἰς Ρώμην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βί-

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1887 ὑπῆρχον καθ' ἅπασαν τὴν οἰκουμένην οἱ ἐξῆς ἠλεκτρικοὶ σιδηροδρομοί:

Ἐν Εὐρώπῃ	Μῆκος εἰς χιλιόμετρα
Τοῦ Πόρτρως ἐν Ἰρλανδίᾳ.....	9,6
Τῆς Φραγκφούρτης—Ὁφφενπαχ.....	7,2
Τοῦ Μπέσβρουκ—Νιούβαρυ ἐν Ἰρλανδίᾳ	4,8
Τοῦ Μεδλιγκ—Ἰντερβρουχ παρὰ τὴν Βιέννην.....	4,5
Τῶν Βρυξελλῶν.....	3,2
Τοῦ Ἀμβούργου.....	—
Τοῦ Βλάκπουλ ἐν Ἀγγλίᾳ.....	—
Τοῦ Λιχτερφέλδε ἐν Βερολίνῳ.....	2,4
Τοῦ Βράιτον.....	1,6
Τοῦ ὄρυχείου Χοενζόλλερν.....	0,75
» » Ζαουκερόδ παρὰ τὴν Δρέσδην.	0,72
Ἐν Ἀμερικῇ	
Τοῦ Μογκόμερυ ἐν Ἀλαβάμα.....	17,7
Τοῦ Κάνσας Σίτυ ἐν Μισσουρή.....	—
Τοῦ Ρίτζμονδ ἐν Βιργινίᾳ.....	11
Τοῦ Ἀππλετον ἐν Βίσκοσιν.....	7,2
Τοῦ Σκράντων ἐν Πενσυλβανίᾳ.....	—
Τοῦ Πόρτ—Χιούρον ἐν Μισσιγκαν.....	6,4
Τοῦ Χάιλανδ—Πάρκ.....	5,6
Τοῦ Δένβερ ἐν Κολοράδο.....	—
Τοῦ Λὸς Ἀνζελες ἐν Καλιφορνίᾳ.....	4,8
Τῆς Βαλτιμόρης ἐν Μέριλανδ.....	3,2
Τοῦ Οὐίνδσωρ ἐν Καναδᾷ.....	—
Τοῦ Δία—Ρόδ.....	2,8
Τοῦ Ὁράνζ ἐν Νέα Ἰερσεύ.....	0,8
Τοῦ Βόστων ἐν Μασαχουσέτῃ.....	—

Οἱ πλεῖστοι τῶν σιδηροδρόμων τούτων λειτουργοῦσι διὰ τῆς ἐναερίου μεταβιβάσεως τοῦ ρεύματος ἐκ τοῦ παραγωγῆ εἰς τὸν κινητήρα, καὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ διὰ μιᾶς τῶν τροχιῶν.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Μετὰ τοὺς κατέχοντας τὰς ὑψίστας θέσεις δὲν γνωρίζω ἄλλους δυστυχεστέρους ἀνθρώπους παρὰ τοὺς φθονοῦντας αὐτούς.

Αἱ εὐθηναὶ κυβερνήσεις εἶνε ὡς τὰ εὐθηναὶ ὠρολόγια: κατακτῶσι νὰ στοιχίζωσι πολὺ ἀκριβᾶ.

Πλεῖστοι εὐφρεῖς ἄνθρωποι χάνονται ἐκ τῆς ἀργίας παρ' ὅσοι ἀναδεικνύονται ἐκ τῆς δραστηριότητος.

κτωρὸς Ἐμμανουήλ, ἤγειρεν ἐνώπιον ἀνευφημοῦντος λαοῦ εἰς τοὺς στιβαροὺς τοῦ βραχίονος τὸν δεκαετῆ διάδοχον τοῦ ἰταλικοῦ θρόνου καὶ τὸν ἐφίλησεν εἰς τὸ στόμα, παραστήσας οὕτω συμβολικῶς τὴν ἔνωσιν τῶν δύο δυναστειῶν καὶ τῶν δύο ἐθνῶν.

— Τὸ φιλελεύθερον τοῦ αὐτοκράτορος ἐνεδεικνύετο λαμπρῶς ἐν τῇ τιμῇ, τὴν ὁποῖαν ἀπένιμεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Μεγάλως ἠνόει τοὺς δημοσιογράφους καὶ ἐκ τῆς εὐρείας φάλαγγος αὐτῶν οὐχὶ σπανίως ἐξέλεξε τοὺς ἐταίρους καὶ ἀκούλους αὐτοῦ.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἦτο συνδρομητὴς εἰς δημοκρατικὰ καὶ ριζοσπαστικὰ φύλλα, ἅτινα ἀνεγίνωσκε μετ' ἰδιαζούσης προτιμήσεως. Αὐλικὸς δὲ τις μιᾶ τῶν ἡμερῶν, νήλυς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐξεθαμβώθη βλέπων τὴν πρωίαν ὅτι κατέκλυζεν τὸ γραφεῖον τοῦ διαδόχου πάσαι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐφημερίδες· διέταξεν ἀμέσως νὰ παύσῃ ἡ πρὸς αὐτὰς συνδρομὴ καὶ ἀντ' αὐτῶν νὰ εἰσαχθῶσι κυβερνητικὰ φύλλα. Ἀλλ' ἐξουδετέρωσε τὴν ἀπόφασίν του ὁ Φριδερίκος διατάξας νὰ μὴ πραγματοποιηθῶσιν οἱ νεωτερισμοὶ τοῦ αὐλικοῦ· ὅτε δ' αὐτὸς ἐκπληκτος ἔτι τῷ λέγει:—Ἵψηλότατε, αὐτὰ εἶνε ἐντελῶς ἐπαναστατικὰ φύλλα!—Ὁ ὑψηλότατος τῷ ἀπεκρίθη ζηρῶς, ἀλλ' ἐξόχως:—Νὰ τὰ ἀφήσῃς εἰς τὴν θέσιν των, ἀγαπητέ μου· τί σκέπτεται ἡ κυβέρνησις τὸ γνωρίζω πολὺ καλὰ: θέλω νὰ γνωρίζω τί σκέπτονται καὶ οἱ ἄλλοι!

— Παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν εὐπροσηγορίαν, ὁ Φριδερίκος ἤξευρε ν' ἀποκρούῃ πᾶσαν ἀπρεπῆ οἰκειότητα. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς σουεδικῆς διώρυγος, ἰδὼν γνωστὸν συγγραφέα τοῦ Βερολίνου, ἀνεφώνησεν αὐτῷ· «Σὲ ἀπαντῶ παντοῦ».—«Αὐτὸ παθαίνω καὶ ἐγὼ μὲ τὴν Ἵψηλότητά Σας», ἀπήντησε ὁ συγγραφεὺς.—«Λησμονεῖς, υπέλαβε τότε ψυχρῶς ὁ Φριδερίκος, ὅτι ἡ γέφυρα ἡ ἄγουσα ἐξ ἐμοῦ πρὸς σέ, δὲν ἐπιστρέφει ἐκ σοῦ πρὸς ἐμέ». Ἄλλοτε ἐν τινι κόμῃ τῆς νοτίας Γερμανίας ὁ δῆμαρχος, ἀπλοῖκός Σουηδός, ἐν τῇ ζέσει τῆς συνδιαλέξεως ἔβαλε τὴν χεῖρα ἐπὶ κομβίου τοῦ ἐπενδύτου τοῦ πρίγκηπος. Τὸ αὐστηρὸν τοῦ πρίγκηπος βλέμμα ὑπέμνησεν αὐτῷ τὴν ἀπρέπειαν καὶ ὁ δυστυχὴς ἀπέσυρε τὴν χεῖρα περιφοβός. Τότε ὁ πρίγκηψ μειδιᾶσας εἶπεν· «Ἡμῶν τῶν πριγκίπων ἡ θέσις εἶναι δυσχερής. Ἐάν τις ἀσεβήσῃ, δὲν δυνάμεθα οὔτε εἰς τὸ δικαστήριον νὰ τὸν κλητεῦσωμεν, οὔτε εἰς μονομαχίαν νὰ τὸν προσκαλέσωμεν. Μόνον ἡμῶν ὄπλον εἶναι ἡ ἐθιμοτυπία».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν τῇ γενομένῃ ἀρτίως ἐνιαυσίῳ συνεδριάσει τῶν μελῶν τῆς προστατευτικῆς ὑπὲρ τῶν ζῴων Ἑταιρίας, ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων κ. Μονιὲ ἀνέφερε διάφορα παραδείγματα ὅπως καταδείξῃ ὅτι ὑπάρχει παρὰ τοῖς κυσὶ τὸ αἰσθημα τοῦ καθήκοντος. Ἰδοὺ δύο τῶν τοιούτων παραδειγμάτων.

Τυφλὸς ἔδεικε βραδέως ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου ὀδηγούμενος παρὰ τοῦ κύνος του, προσδεδεμένου διὰ σχοινίου. Ἀγιοῦπαις ἔκτακτος διερχόμενος, κρατῶν εἰς τὴν μίαν χεῖρα τεμάχιον ἄρτου καὶ εἰς τὴν ἄλλην μάχαιραν, προσπαθεῖ νὰ ἐλύσῃ τὸ ζῴον καὶ κόπτει τὸ σχοινίον. Ὁ κύων ρίπτει ἐπὶ τοῦ ἄρτου λαίμαργον βλέμμα, ἀλλ' ὁ πειρασμὸς μικρὸν διαρκεῖ ἐπ' ἀνέρχεται πλησίον τοῦ κυρίου του, ὀρθοῦται παρὰ τοὺς πόδας του καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἐνοήσῃ ὅτι πρέπει νὰ συναρμόσῃ τὸ κοπὲν σχοινίον.

Τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον εἶνε συγκινητικόν.

Μίαν ἑσπέραν γεωργὸς τις παρατήρησε ὅτι τὸ ποίμνιον του ἦτο ἑλλιπές· ἔλειπε μία ἀμνάς καὶ εἰς κύων. Πάραυτα ἀνεζήτησε τὰ ἐλλείποντα ζῶα, ἀλλὰ ἀνεύρεν αὐτὰ μόνον τὴν μεθεπομένην ἡμέραν. Ἡ ἀμνάς εἶχε τέξει δύο ἀρνία· ἐπειδὴ δὲ οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε τὰ νεογνά ἠδύναντο νὰ βαδίσωσιν, ὁ κύων κατεκλήθη πλησίον των καὶ ἐμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας φυλάσων αὐτά. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ ἀμνάς ἔθοσκεν, τὰ ἀρνία ἐθήλαζον, ἀλλ' ὁ ταλαίπωρος κύων δὲν ἔφαγε καὶ δὲν ἔπιε ποσῶς. Πρόδηλον εἶνε ὅτι δὲν ἐνήργει οὕτως ἐξ ὀρμεμφύτου, ἀλλ' ἐκ σκέψεως λελογισμένης.

Εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ αἰσθησις τῆς ὀσφρήσεως εἶνε περισσώτερον ἀνεπτυγμένη παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἢ παρὰ τῇ γυναικί· τὸ τοιοῦτο ὁμῶς δὲν εἶνε δεῖγμα ὑπεροχῆς, διότι ἡ ὀσφρησις τοσοῦτον μᾶλλον ὀξύνεται ὡς κατώτερος εἶνε ὁ βαθμὸς ἐν τῇ κλίμακῃ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὁ ὀρσειδὸς ἔχει ὀσφρησιν ἰσχυροτέραν ἢ ὁ κάτοικος τῶν πόλεων. Προκαίμενον ὁμῶς περὶ τῆς γεύσεως, οἱ ὄροι ἀναστρέφονται, καὶ ἡ γυνὴ ἔχει ὑπερέταν τὴν αἰσθησιν ταύτην. Κατὰ τὰ νέα πειράματα τῶν κ.κ. Βαρβὲ καὶ Νίκολς, ἡ ὀξύτης τῆς γεύσεως παρὰ τῇ γυναικί εἶνε ἀξιοσημείωτος. Ἐνῶ ὁ ἀνὴρ αἰσθάνεται τὴν γεῦσιν διαλύσεως 1 ἐπὶ 392,000 θαϊκῆς κινίνης, ἡ γυνὴ αἰσθάνεται τὴν πικρὰν γεῦσιν τῆς οὐσίας ταύτης ἐν διαλύσει 1 ἐπὶ 456,000. Ἡ αὐτὴ διαφορά παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῆς γεύσεως ἄλλων οὐσιῶν ἐκτὸς τῶν ἀλμυρῶν ἢ γυνὴ αἰσθάνεται τὴν γεῦσιν τῆς σακχαρώσεως εἰς διάλυσιν 1 ἐπὶ 204, γεῦσιν ὀξέος εἰς διάλυσιν 1 ἐπὶ 3,280 γεῦσιν ἀλκαλοειδούς εἰς διάλυσιν 1 ἐπὶ 129, ἐνῶ ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῇ αὐτὰς εἰμὴ εἰς διάλυσιν πολὺ κατωτέρας ἀναλογίας. Ὡς πρὸς τὴν ἀλμυρά, ἡ γεῦσις τοῦ ἀνδρὸς εἶνε λεπτοτέρα· αἰσθάνεται τὴν γεῦσιν τοῦ ἄλατος εἰς διάλυσιν 1 ἐπὶ 2,240, ἐνῶ διὰ τὴν γυναῖκα ἀπαιτεῖται διάλυσις 1 ἐπὶ 1,980. Οἱ εἰρημνοὶ ἐπιστήμονες ἐνήργησαν τὰ συγκριτικὰ πειράματα τῶν ἐπὶ 46 γυναικῶν καὶ 82 ἀνδρῶν, ἐπομένως εἶνε ἀρκοῦντως ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ γυνὴ ἔχει γεῦσιν ἀνωτέραν τῆς τοῦ ἀνδρὸς.

Ἡ γραφίς, δι' ἧς ἡ ἀντιβασίλισσα τῆς Βρασιλίας Ἰσαβέλλα ὑπέγραψε τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας ἐστοίχισε 7000 φράγκα, ἅτινα συνελέχθησαν δι' ἐκουσίων συνεισφορῶν ἐντὸς δύο ἡμερῶν. Ἡ ἀντιβασίλισσα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργείου, τῆς γερούσιας καὶ ἄλλων ἀνωτάτων ὑπαλλήλων ἔγραψεν ὑπὸ τὸ ἔγγραφον δι' ἰσχυρῶν χαρακτηρῶν Princessa Imperial Regente, ἐνῶ ὁ λαὸς ἐξώθεν ἐώρταζε τὸ μέγα γεγονός.

Ἐν τῇ βρετανικῇ Κολομβίᾳ εὐρέθη ὑπὸ τινος Ἰσπανοῦ βῶλος χρυσοῦ ζυγίζων 42 λίτρας. Ὁ βῶλος οὗτος εἶνε ὁ δεύτερος εἰς βάρος καὶ μέγεθος τῶν εὐρεθέντων μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ διοικητὴς τῆς Νέας ὎ρκης ὑπέγραψε τὸν νόμον δι' οὗ καταργεῖται ὁ διὰ σχοινίου πνιγμὸς τῶν εἰς θάνατον καταδικῶν καὶ ἐφαρμόζεται ὁ δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος. Ὁ νόμος θὰ τεθῇ ἐν χρήσει ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου.

Ἡ ρωσικὴ Κυβέρνησις ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν πρὸς διόρυξιν τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Περεικῶπ, δι' ἧς ἡ Κριμαία θέλει μεταβληθῆ εἰς νῆσον. Ἡ διώρυξ αὕτη ἀπὸ Περεικῶπ εἰς Γένιτσεσκ ἔσται μήκους 18 χιλιομέτρων, πλάτους εἰς τὸν πυθμένα 22 μέτρων καὶ βάθους 4 μέτρων. Τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἀναγκαῖα κεφάλαια, 340 ἑκατομμύρια φράγκα, εὐρέθησαν ἤδη. Ἡ διώρυξ θέλει ἀποθῆ ἢ συντομωτάτη ὁδὸς μεταξὺ Γένιτσεσκ καὶ τῶν ρωσικῶν λιμένων τῆς βορείου παραλίας τοῦ Εὐξείνου Ἐνῶ σήμερον ὁ ἀπὸ Ὀδησσοῦ εἰς Μαριούπολιν πλοῦς εἶνε 434 μιλίων, διὰ τῆς διώρυγος τὸ διάστημα βραχύνεται εἰς 295 μιλία μόνον. Αἱ ἐργασίαι θέλουσι διαρκέσει ἐπὶ πενταετίαν.

Ταλαίπωροι κύνικλοι! Ἀποῦ τοὺς ἐχρησιμοποίησαν εἰς τὰ βασιανιστικὰ πειράματα τῆς ζωοτομίας, ἤδη χρησιμοποιοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὰ πειράματα τοῦ πυροβολικοῦ, ἵνα δοκιμάσωσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν δύναμιν τοῦ κρότου τῶν πυροβόλων. Ἀπεδείχθη ὅτι εἰς μόνος κανονοβολισμὸς μεγάλου τηλεβόλου φονεύει αὐτοὺς παρ' αὐτὸ ἰσταμένους. Τὸ πρόβατον ἀντέχει ὀλίγον περισσώτερον. Ἀπαιτοῦνται δύο κανονοβολισμοὶ ἵνα φονευθῇ.

Ἐπ' ἐσχάτων ἐδοκιμάσθη ἐν Shoeburyness τῆς Ἀγγλίας μέγα τηλεβόλον, τὸ ὅποσον βάλλει εἰς ἀπόστασιν 12 μιλίων. Τοῦτου οὕτως ἔχοντος, πλοῖον φέρον τοιαῦτα τηλεβόλα θὰ δύναται νὰ κανονοβολῇ ἐπιθαλάσσιον πῶλιν μένον αὐτὸ ἀφανές, ἐνεκα τῆς κυρτότητος τῆς γῆς. Τὸ βλήμα τοῦτου ἔχει βάρος 172 χιλιγράμμων.

Ἐν ξενοδοχείῳ. — Γι' ἄκουσε, παιδί· νὰ φροντίσῃς νὰ μοῦ εὕρῃς ἓνα ἄλλο δωμάτιο. Ὁ γείτονας μου ρουχαλίζει τόσῳ δυνατὰ ποῦ δὲν ἔμπορεσα ἀπόψε νὰ κλείσω μ'αὐτὸ ὅλη τὴν νύχτα. Δὲν ἔμπορεῖς νὰ μοῦ δώσῃς ἓνα δωμάτιο κοντὰ ἔς τὴν ὥραία ἐκείνη κυρία ἀπ' τὸ ἐξωτερικόν, τὴν πλοῦσια!

— Αὐτὴ ἦτο χθὲς τὸ βράδυ ἡ γειτόνισσά σας!.